

E DIPLOMATEN SLÅR FAS IVEL UTESLUTET NBERG I LIVET 194

Raoul Wallenberg

Detaljer i mängd från 3 års samta ger full vissh

Från Dagens Nyheters Romkorrespondent
AGNE HAMRIN

ROM, sön
Det nya vittnet i affären Wallenberg, alltså italienske diplomat som i nära tre års tid från april 1945 till januari 1948 var granne till vår man i NKVD-fängelset i Moskva, är dr Claud Mohr, som själv var fånge hos ryssarna i över års tid och numera är tjänsteman i italienska utrikesministeriets pressavdelning. Dagens Nyheters arbetare har träffat dr de Mohr tre gånger under senaste två dagarna och kan intyga att detta märkliga, ja, antagligen avgörande vittne verkligen existerar.

Dr de Mohr, nu en 51-års man, vars ansikte nog kan sägas fortfarande bära spår av den långa fängelsevistelsen i Ryssland, är emellertid ytterst obenägen att framträda. Bortsett från yrkes-

diplomaten så att säga i traditionella tendens han det i att se för sig synnerligen respektfulla och mänskliga skäl som restavat dr de Mohrs skyldighet inför offentligheten. de Mohr intar nämligen ståndpunkten att ett dant som Raoul Wallenbergs bör behandlas med respekt och under utövande av en alltför publicitet, om utredning består att vår land dag återfår sin

Forts. sista sid

COPYRIGHT

Dagens Nyheter. Eftertryck helt eller delvis förbjudet.

NYHETER.

Ny: Telenytt — 22 84 00

bruari 1957

Vardagar 80 öre
Söndagar 35 öre
5 öre mer på tåg/båtar

ELL TERAPI ARJE TUMÖR

une Walstam (stående)
ga hur en av Radium-
in. vid behandling.

Stor kanon,
mer kobolt
skonar hud

Radiumhemmet håller just på att installera en ny stor koboltkanon med 100 gånger starkare radioaktivitet än de båda små kanoner som finns där förut. Med den nya får man möjlighet att angripa djupare liggande tumörer än tidigare. Samtidigt har man

**Kriget
mot
cancer**
⑧

begärt anslag till en betatron, en strålkanon av jätteformat, som i utlandet anses absolut oundgänglig vid en modern centralanstalt för cancerterapi.

Resultaten vid behandling av cancer har förbättrats mycket på senare år, säger Radiumhemmets chef, professor Sven Hultberg. Det beror dels på nya apparater och metoder, som ständigt finsläpas och utvecklas, dels på ökat samarbete med kirurger inom olika fack, endokrinologer m fl, dels och framför allt på att behandlingen individualiserats allt mera: inte bara varje patient, utan också varje tumör behandlas utifrån sina egna förutsättningar.

Forts. sista sidan, spalt ett

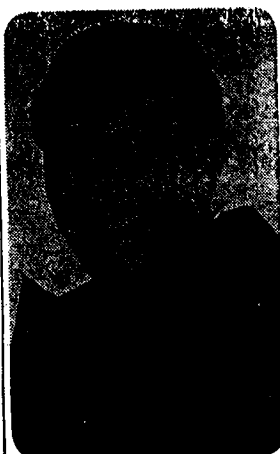
osition éjubileum

ort vetenskapligt symposium, en utvidgad profest, en statyinvigning, en "herbation", tre jubileumsfester på håll, av vilka åtminstone med kungligheter som gäster, och fyra biografer arbeten blir de evenemang som denna sommar er att markera 250-årsdagen av Carl von Linnés

kulle kunna lägga till en utställning över bästa Linné-plantor, som artangeras i Holland, svepakt kortfilm utan att få utställning; man bör ändå få utställning om hur levande Linné var för 250 år. trots alla omvälv-

Cellgranne: Wallenberg levde längre

Jag är fast övertygad om att Raoul Wallenberg levde så sent som på hösten 1947, förklarar förre tyske diplomaten Ernest Wallenstein — cellgranne till Raoul Wallenberg — i ett uttalande för Dagens Nyheter. Wallenstein förekommer i UD:s vitbok, där han dock i sitt vittnesmål inte uttalar sig om när kontakten med Wallenberg, som uppehölls genom knackningar i cellväggen, avbröts. Wallensteins cellkamrat, tysken Bernhard Rensinghoff, har däremot i sitt officiella vittnesmål förklarat att "samtalen" med Wallenberg upphörde någon gång på hösten 1946. Enligt den ryska noten dog Wallenberg den 17 juli 1947.

Ernest Wallenstein: Jag hade kontakt med Wallenberg till hösten 1947.

En svensk démarche i Wallenbergssaken förbereds i UD. Man avvaktar dock först originalet till den ryska noten — hittills har man i Stockholm bara fått del av innehållet genom telegram från Moskvaambassaden. Det finns anledning räkna med att man från svensk sida bl a kommer att beakta besked om vad som hänt med Wallenbergs ungerske chaufför Langfelder, som fördes till fängelse i Moskva samtidigt med Raoul Wallenberg.

Efterfrågan på den stencilerade upplagan av UD:s vitbok — den omfattar ett 80-tal sidor — har varit så stor att man nu förbereder tryckning av materialet. Den tryckta vitboken kommer inte att innehålla något utöver vad som offentliggjordes av regeringen på torsdagen.

Se sidan tre

Plan klar för treårig realskola

Höstterminen 1959 ersätts i Stockholm den femåriga realskolan med en treårig och den sjuåriga flickskolan med en femårig. De nya skolformerna skulle möjliggöra att flera avdelningar kan upprättas än om man behöll de gamla skolformerna. Detta resultat kan utläsas ur utredningen om realskolan i Stockholm under 1958.

TÄGEXPERTER KAN TABELL BAKLAGES

av grupper vilka uti-
nat svårare blott för en
dessa liden del av spa-
det har, med tanke på
att i inkomstutjämnin-
gerna bredda sparandet,
fråga om vi har råd
från en pensionering
grupper i samhället
utanför den nuvaran-
stepensioneringen. Vi
pensioneringsformen, vil-
de båda huvudlösnin-
m än väljs, över hela
motsvarighet till det
innsparande som hit-
tills genom SPP och vissa
nationsföretagningar.
En för de närmaste
tio åren av detta spa-
n inte exakt beräknas.
Oriet har man räknat
fonden på tretio år
uppe i mellan 40 och
der — SPP:s fonder
ör närvarande till 3,5
Vid ett fullt utbill-
ligssystem blir fon-
ders man här helt
å premiereservmeto-
an 50 och 75 procent
et blir, om vi ser sa-
förmögenhetsfördel-
synpunkt, en kraftig
av förmögenhets-
i samhället. Genom
nastalen kommer lönt-
tt kollektivt bli ägare
ättelik förmögenhets-
och motsvarande andel
slivets avkastning ut-
em i form av pensio-
ningen i sparandet
inte lika stor, då till-
visionsreformen kom-
ersättas andra former
de.

It sparande, ökad ka-
ng, uppstår endast om
id placeras i produk-
tiveringar, i industri-
craftverk, vägbyggen,
ggande. Sådana pla-
förutsätta också både
riet och i frivillig-
len olikheterna i me-
r stora och av avgö-
tydelse. I obligatorie-
tliga fondmedel dras
avgiftsbetalande före-
i tillföras fonden för
av denna, delvis ge-
terna, ställas till pros-
s förfogande. En cen-
sta hand av regerin-
rad instans, skall med
i få suveränt bestämt
fondmedlens placering
d över en mycket stor
n samlade kapitalför-

NHUS bygg-
svårare
um och kök fullt in-
tningstidiga.
under inom de stat-
länevilkor.
i leveranstid.
service lämnas.
hela landet

NHUS service-
avdelning
indavägen 149, Sand-
Tel. 33111 47 25 70.
erklad önskar bygga
om och önskar infor-
från Eder.

finnas i finnas ej i

REALISATION
BROHALLEN Nybrogatan 18
ortvräker vi ett

grupp ensidig, på större del av
kreditgivningen som genom
en enda ansett och här
skulle det gälla ett flera gån-
ger större belopp än den sam-
lade bankutlåningen för när-
varande, taget direkt ut företa-
gen. — desto allvarigare blir
från allmän näringspolitisk syn-
punkt verksamheten av en så-
dan ensidighet i bedömningen.
Än farligare är det stora utrym-
me för en rent politisk dirige-
ring av kreditgivningen till
exempel för rena subventions-
ändamål eller till fördel för
statliga och kommunala inves-
teringar som en statlig fond-
anstalt med de väldiga belopp
det här gäller skulle ge — en
frestelse som i vissa lägen sä-
kerligen skulle bli varje reger-
ing övermäktig. En del plan-
hushållare i finansdepartemen-
tet och pensionsberedningen
har redan vädrat morgonluft
och yrkat på "konjunkturva-
riabilitet" hos fonden; avgifterna,
för vilka ingen annan be-
dömning än den försäkrings-
mässiga bör gälla, skulle varie-
ra med hänsyn till finansminis-
terns "konjunkturstyrande" be-
hov. Och även om dylika mani-
pulationer förhindras, får i sista
hand genom fondens utlåning
staten ett inflytande över stora
delar av företagsamheten som
kan komma på gränsen till so-
cialisering.

I fonderingen enligt frivillig-
systemet har en helt annan me-
todik föreslagits. Fonden skulle
ej bli statlig, utan en av de av-
talslutarnde parterna på ar-
betsmarknaden ägd stiftelse
under försäkringsinspektionens
kontroll. Viktigare än detta är
emellertid metodiken för fon-
dens placering. Företagen tvin-
gas enligt detta system inte så-
som i fråga om den statliga fon-
den att till fonden utbetala sina
avgifter, utan åger rätt att mot-
reversen med marknadsränta eller
lägprocentiga indexbundna
skuldbrev i tjugi år — med
avbetalningen från och med det
elfte året — i rörelsen behålla
medlen. Två stora fördelar vin-
nes härmed: 1) Pensioneringen
blir för de för avgifterna sva-
rande företagen automatiskt en
finansieringskälla. Detta är så
mycket viktigare som det hit-
tillsvarande bildandet av inter-
na pensionsstiftelser, som i
många företag svarat för en vä-
sentligt större del av de friska
kapitaltillskotten än nyemissio-
ner, säkerligen genom pensions-
reformen måste upphöra eller i
varje fall förkortas starkt i be-
tydelse. 2) En sådan direkt lä-
nerätt för företagen reducerar
kraftigt fondledningens makt-
ställning. Företagen själva, ej
den centrala instansen, avgör
om de skall få återläna "sina
egna", dvs de anställdas, medel.
Kreditdirigeringen blir mycket
mindre omfattande än enligt det
obligatoriska systemet.

Naturligtvis får man även i
dessa fall stora placeringsbehov
från fondstiftelsens sida. Viss
möjlighet för företagen att låna
utöver sina premier föreligger,
men är av mindre vikt. I hu-
vudsak förutsättes till fonden
influtna medel — premier som

detta system för fondplaceringarna en källa till direkt ökat

för alla — och pensionerna de gamla.

Ny Dag och Wallenberg

Ny Dag har inte försummat
att under årens lopp behandla
Wallenbergaffären. Löseningen
på detta tragiska problem var
för tidningen länge given. Wal-
lenberg hade dömts av fascis-
ter i Budapest. De som anklagade
Sovjetunionen för hans försvinnande
gick i själva verket hans egentliga
banans ärenden. Vi har nu upplyst
om att Wallenberg avled nättill
till den 17 juli 1947, i Ljublan-
kafingset i Moskva. I Ny Dag
tog man märkligt nog just dagen
efter, den 18 juli 1947, upp i
Wallenberg. Tidningen fann det
självfallet att Sovjetunionen inte
kunde ha "något förtärligt skäl
för att döda eller fängsla Wal-
lenberg". De svenska organi-
sationer som en kort tid dess-
förinnan vänt sig direkt till Sta-
lin för att han skulle ta sig an
frågan hade däremot gjort sig
skyldiga till ett grovt etiketts-
brott:

Den man, Stalin, som mer än
någon annan symboliserar segern
över fascismen, utpekades av stora
svenska organisationer som en
trolös och otäcksmak despot, som
i strid mot internationell rätt och
vanlig anständighet håller den
svenska regeringens förtröende-
man inom lä och bom. Är det
verkligen möjligt att de som med-
verkar i denna trafik gör det
bara av dumhet eller i god tro?

Länge höll Ny Dag fast vid
att Wallenbergaffären var de-
finitivt utagerad. De som arbe-
dade för hans frigivning avhän-
dades; de försökte ju få en
fänge återlämnad som aldrig
tillfångatogs. Förra året sad-
lade Ny Dag om. Vid flera till-
fällen efterlyste man snabbt
besked från ryksarna om Wal-
lenbergs öde. Denna omväng-

ning sammanfall med att Sov-
jetunionen själv efter hr Kr-
landers Moskva-besök började
visa större beredvillighet än
förr att forska i detta ärende.
Efter torsdagens ryksa besked
ställer däremot tidningen frå-
gan varför vi inte tidigare fått
besked om Raoul Wallenberg.
Den svenska regeringens efter-
lysningar, heter det, började ju
vid en tidpunkt då Wallenberg
ännu var i livet. Man är syn-
barligen nu beredd att upp-
skatta regeringens demarocher i
frågan. Så har inte alltid varit
fallet. Den svenska regeringen
skulle, skrev t.ex. Ny Dag den
19 mars 1951, "göra sig löjlig
med att kräva att Sovjetunion-
en skall utlämna en man som
försvann i Ungern för sex år
sedan, trots att de ryksa myn-
digheterna konstaterat att de
inte haft en aning om hans
öde".

Förklaringen till det tolvåriga
dröjsmålet har Ny Dag nu
till hands. Man lägger skulden
på Sovjets säkerhetsväsen un-
der Berijaregimen. Både Sov-
jets och Sveriges utrikesmi-
nistrar har härigenom förts
bakom ljuset. Tröst finner tid-
ningen — lika naturligt — i det
faktum att de som verksamt
och givit oriktiga besked är
borta, dömda av Sovjetrege-
ringen. Ännu i januari 1955 —
halvtannat år efter det Berija
likviderats — hade Ny Dag va-
rit viss om att Wallenberg mör-
dades av pilkorsare och sedan
dess "inte spårats av en enda
vederhäftig människa". En ve-
derhäftig människa, hette det.
Det är inte första gången ove-
derhäftigheten försvann till
sin motsats i Ny Dag. Är det
någon som är förvånad?

PRESSGRANNAR

Moskvas besked om Raoul Wal-
lenbergs dömda skilte pressen
på två. På flera håll på-
pekades att man från svensk sida inte
för betraktade, tagna som avkräven,
utan att, ett mer ingående svar
måste krävas än det knapphändiga
som nu givits. Så heter det t.ex.
i Morgon-Tidningen (6):

Den svenska regeringens kommuni-
kation "konstaterande" att ryssarna
svar innehåller knapphändiga uppgif-
ter och att det behövs kom-
pletta berättelser om undertryckta
värde följande Wallenberg? Vad
hände honom under hans dröjsmål?
Vilket slags kontroll försom vid
ryksa fängelser under denna tid?

Uppgiften att Wallenberg avledit
1947 kan tänkas vara riktig, skri-
ver Västmanlands Läns Tidning
(5):

Det stödes av en negativ fak-
tor: svenska utrikesdepartementet
har icke brutit denna dag fått från
någon uppgift, som kan betecknas
som ens något sådant sannolikt, ty-
dande på att någon människa
skulle ha setts eller hört Wallen-
berg efter juli 1947. Alla påstå-
enden om senare livstecken från
honom har visat sig vara eller
oriktiga.

Utöver att lägga skulden på
Berijas handläggare Abakumov —
som avrättades 1954 — och att hän-
visa till material från en annan per-
son som också är avlidit kan tyo-
kas ligga misstänkt nära till hands,
anser Svenska Dagbladet (4):

Att Wallenberg, som uppenbar-
ligen var föremål för ett mycket
utbrett rykt i Sverige, skulle ha
hållits så isolerad av de så kallade
säkerhetsmyndigheterna att han va-
rit helt okänd utanför dessas do-

De på svensk sida närmast an-
svärliga, dvs UD och ambassaden i
Moskva, går inte fria från anklage-
sen för att under 1940-talet ha åd-
gagat en passivitet som kan ha va-
rit ödesdig. Men senare, särskilt
efter 1947, intensifierades arbetet,
och speciellt kabinettssekreterare
Arne Lundbergs målmåtyvna och
energiliga insats lovordas allmänt.

För de ryksa myndigheterna borde
det kännas komprometterande att nu
nödgas underkänna sitt tidigare, of-
ter "hoggranna underökningar"
lämnade negativa besked, som ju
vidhölls ända fram till mars 1955.
Geoffe Dagblad (5) kommenterar:

Är den ryksa uppgiften riktig
utgör den en god illustration till i
hur hög grad den ryksa säkerhets-
polisen under Stalins tid arbetade
på egen hand, utan inbry och kon-
roll av högre myndigheter. Affären
Wallenberg ger sitt talande bid-
rag till avslöjandet av politiets meto-
der, dess skrikande förtalhet, dess
omänskliga hänsynslöshet,
dess absoluta förtärlighet för människo-
liv.

Att en stormakt, som sett i sy-
stem att trampa dylika mänskliga
värden, under förtärliga, nu rappor-
terar honom som död i ett av sina
egna fängelser gör bara Raoul Wal-
lenbergs insats så mycket större i
hans landshäns ågon. Han blev
själv ett offer för de onda makter
han räddat så många andra
från.

Många tankar går till Raoul Wal-
lenbergs anhöriga samtidigt som vi
fått en ny påminnelse om det sov-
jetryska systemets avskyvärda me-
toder och de svenska kommunisters
närvarande, nummerar Dagbladn-
gen (4):

När Wallenbergstragedin denna
förmiddag 1957 ser i belysning av
det bud som äntligen kommit

av vissa kostnadsbe-
höverhandlingarna
överenskommetas
parten tas upp före
utgång under led-
ordförande.

Arbetsledari-
helt nyligen avslut-
konferens, där n-
inbjudade från sam-
riden för att diskutera
anställningsvillkoren
alla verksamheter
lingar har begärts
ma i gång vilken d-
avtal som utlöpte
fått uppsägnings-
skiftet till den 31
Bankmannaf-
rättas börja föras
anställda i affär-
månadskiftet.

Frivillig fö

Det är med-
ha tilläggspension.
Och i ett förtärligt
kvällen. Står skil-

Varför skall inte o-
individer få tillfälle
flytande på hur de
ordnad? De som vill
avgifter och lönesav-
av arbetsställninge-
få göra detta, men
en något lägre pens-
gatorallens 70-
men också en lägre
20 proc av lönen —
i stället få ut högre

Många vill int- tilläggspensioner

Företagen tycks
tresserade av att de
av ersättning skall
förmåner, fortsatte
många löntagare har
kommit att det inte
kan och vill offra si-
tyttal procent av de
för att få en tillägg-
späpningspen. Varfr-
tagarna själva ta a-
tilläggspensionens stor
uppgifter man vi

Vådaskjut vid va

TT. Värmländska
våg Karlsson från
des på fredagen då
läggning vid Norra
manto förtekte la-
pistol. Ett skott ge-
fäde honom i bröst-
Han fördes till le-
där man konstaterat
in nära hjärtat och
benen. Någon direkt
liv föreligger inte.
fäde, sedan Svane-
avslutats och de
avslutade till vapen-
pistol från en kam-
pladda vapnet då skot-

Trälare på Tre man

Trälaren "SD 6"
Krossskär gick p
grund och sjönk
utanför Grebbest-
tre man, räddades.
vaid Olsson stod i
i den dåliga sikte
falskligt positionsbe-
de med full fart
"Amora" sjönk på
men besättningens h-
ten, med vilken den
över till en annan
fann sig i närheten.
"Amora" ligger
par meter av master
ytan, men torde ku-
det blir gynnsamt
maste dagarna. (TT)

8/2

Beskedet om Raoul Wallenberg

Det länge väntade beskedet om Raoul Wallenbergs öde har kommit. Tyvärr var det ett sorgebud. Den efterlyste avled i Ljubljankafängelset i juli 1947, alltså för närmare 10 år sedan.

Den första fråga man måste ställa är: Varför har vi fått detta besked först nu? Den svenska regeringens efterlysningar började strax efter försvinnandet, vid en tidpunkt då Wallenberg ännu var i livet.

Frågan besvaras i kommunikén. Sovjets utrikesministerium lät svenska regeringens fråga gå vidare till säkerhetstjänstens ledning. Där förklarade man att man icke kände till något om en fånge med detta namn. Både Sovjetunionens och Sveriges utrikesministrar fick alltså ett oriktigt besked, som tungt belastar den sedan länge likviderade Berijaregimen i Sovjets säkerhetsväsen.

Under tiden hade internationella geschäftsmakare levererat historier på löpande band om att tyska krigsfångar mött Wallenberg i det ena eller andra fånglägret. När svenska regeringen begärde nya efterforskningar leddes spaningarna tydligen efter hypotesen att Wallenberg fanns i livet någonstans i Sovjet och de kom därmed på villospår.

Tydligen fanns i svenska regeringens senaste material ett spår som ledde rätt. Man måste betänka att detta skedde strax efter krigsslutet, vid en tidpunkt då det i Sovjetunionen fanns hundratusentals krigsfångar och andra fångar som tagits i sam-

band med hitlerregimens krossande och då massor av människor försvann spårlost i alla krigförande länder. Men även under sådana förhållanden har man rätt att kräva så noggranna kartotek över de anhållna att klara besked kan ges om de enskilda människors som omhändertagits. Det var de noggranna arkivundersökningarna, med stöd av det nyssnämnda spåret, som slutligen ledde till upptäckten av fängelseläkarens skrivelse till en av säkerhetstjänstens chefer att Wallenberg avlidit i blodpropp och frågat om den avlidne skulle obduceras.

Denne läkare avled för flera år sedan och säkerhetschefen Abakumov dömdes liksom Berija till döden för de brott han begått.

Uppgifterna har blivit knapphändiga, då de huvudagerande sedan flera år icke mer är i livet. Därför har Sovjets utrikesministerium hittills icke kunnat besvara frågan varför Wallenberg anhölls. Vi hoppas att svaret kan ges vid fortsatta undersökningar.

De som verkställt häktningen och gett oriktiga besked är borta, dömda av sovjetregimen. Sovjetregeringen har tydligen gång på gång och i särskilt stor omfattning senaste året verkställt genomgripande efterforskningar för att få fram sanningen. Det är ett hårt och tungt budskap som kommit, särskilt för den avlidnes anhöriga, men det är dock antligen ett besked som skingrar ovissheten.

Barnbidragen b på samma sätt se

Som komplettering till det referat vi tidigare lämnade barnbidragens höjning kan vi meddela, att i undertecknad av Henning Nilsson m. fl. att barn gäller för folkpensionerna.

Man kan inte bortse från faran av att barnbidragen, som nu kommer att höjas med visst belopp, på nytt kommer att förlora sin köpkraft genom prisstegringar, säger motionerna. En indexreglering ger, även om den verkar i efterskott, ett visst skydd häremot och är därför att rekommendera.

Fördyra ej radiolicensen!

I en annan kommunistisk motion vid sidan av den stora om AB Radiotjänsts förstaligande, yrkas avslag på den höjning av licensavgiften från 20 till 30 kronor, som regeringen vill genomföra.

Billigare för folkpensionärer

I en motion föreslår K. Sander att samtliga folkpensionärer, sålunda även de förtidspensionerade, får rätt att företa resor på Statens järnvägar till halva priset på tur- och returbiljetter utan begränsning till viss tid eller vissa dagar av året.

Tryggad sjukpenning vid olycksfall

I avsikt att avlägsna de brister, som framträtt i samordningen mellan sjukförsäkringen och yrkesaka-

deförsäkringen h m. fl. motionerat ring av bestämm penning ej blir n olycksfall eller y

Semesterlag

Enligt lag skall räknas på den tid på grund av sju 90 dagar är från tet. Då vissa för denna bestämmel gare än eljest av de föreslår Henn motion, att såda göra i semesterla sök omöjliggöra.

Mer lotterin till konstnär

I motion av G. reslås att medlen riet fördelas enlig beslut, enligt vilk rättskomaten skall rimedelsfonden fö lig verksamhet. föreslås att till för kommande b miljoner i stället nisterna föreslagnu

"Vi förs bort" — sista meddelandet från Wallenbergs cell

VITTNEN AVSLÖJAR FÅNGELSEÅREN

Det ryska staret i Wallenbergaffären överlämnades av vice utrikesminister Gromyko, till vänster, till svenska ambassadören i Moskva, Rolf Sohlman.

Enda ryska dokumentet: Wallenberg dog i cellen, kremerad utan obduktion

— Jag rapporterar att den eder bekante fången Wallenberg i natt plögligt avled i cellen, förmodligen till följd av en uppkommen myokardinfarkt, rapporterade Ljubljankafängelsets sjukvårdschef Smoltsov den 17 juli 1947 till dåvarande säkerhetsministern Abakumov. Enligt det memorandum som vice utrikesminister Gromyko överlämnade till ambassadören Sohlman på onsdagen är denna handskrivna rapport det enda vittnesbörd om Wallenberg som kunnat påträffas i Sovjet. Den slutsatsen bör dras, heter det, att Wallenberg avled i juli 1947. Smoltsov avled 1954 och senare arkiverades Berijamannen Abakumov. Skulden för att Wallenberg hållits fängslad och för säkerhetstjänstens tidigare "otäckliga uppgifter" om Wallenberg läggs på Abakumovs "brottsliga verksamhet".

Smoltsov hade Abakumovs ordr att personligen hålla tillsyn över Wallenberg och bad i sin rapport få besked om vem som skulle verkställa obduktion. "I syfte att fastställa obduktationen". Men senare har han själv anecknat på rapporten.

Har personligen underrättat ministern. Det har bifallits att kremeras utan obduktion.

Sovjetregeringen framför i skrivelsen sin uppenbara beklagande och uttrycker sin djupa medkänsla till svenska regeringen och Raoul Wallenbergs familj.

Den ryska texten:

— I anslutning till svenska regeringens begäran uppdrog Sovjetregeringen åt vederbörande sovjetiska organ att granska det material rörande

verkställa obduktion i syfte att fastställa obduktationen.

17 juli 1947

Chief för sanitetsavdelningen i fängelset, premiär i medicinska tjänsten — Smoltsov.

På denna rapport finns följande anteckning av Smoltsovs hand: "Har personligen underrättat ministern. Det har bifallits att kremeras utan obduktion. 17 juli. Smoltsov."

Man har inte lyckats finna några

"Ert land har övergivit er" rysk hotelse vid förhören

"Utom detta meddelande kom senare endast ytterligare ett helt kort meddelande: 'Vi förs bort' samt några knytnävs slag mot väggen, troligen i samband med att de avhjämtades. Detta skedde under loppet av år 1946, såvt jag kan erinra mig på hösten detta år." Så berättar ett av vittnena i UD:s "vibok", den tyske diplomaten Bernhard Rensinghoff, som i Lefortovskafängelset genom knackningar i murarna nådde förbindelse med Raoul Wallenberg.

En rad nu frigivna fångar — främst diplomater och militärer — träder i utrikesdepartementets dokumentinsamling fram och vittnar om hur de samtalat med knackningar — fångarnas speciella språk — med Wallenberg i Ljubljankafängelset eller i Lefortovskafängelset. Andra vittnen har mött fångar som på det sättet "talat" med Wallenberg, fångar som senare avledit eller ännu kvarhålls i ryska läger eller celler. Endast ett av vittnena, Claudio de Mohr — den italienske diplomaten, som i Dagens Nyheter 1953 redogjorde för sina fängelseår och kontakter med Wallenberg — antyder att knackningssamtal med den fängslade svenske diplomaten kan ha ägt rum senare än juli 1947, men hans formuleringar är mycket vaga och han har själv understrekat att det är svårt att minnas åren från dessa år.

Jag vet att Wallenberg författade en dylik skrivelse och lät vidarebefordra den genom vaktmästaren. Av egen erfarenhet vet jag vidare att dylika skrivelser verkligen vidarebefordrades av mina egna handlingar fram till detta nämligen vid föreläsandet av Blott ett vittne mötte Wallenberg. Genom vittnesmålen vet man med visshet att Wallenberg under tiden 1945—1947 delade cell med fångarna Otto Scheuer, Gustav Richter, Hans Loyda och Willi Roedel. Men av dessa har endast Richter återvänt från Sovjet; han är alltså det enda av vittnena som sett eller talat direkt med Wallenberg. Richters vittnesmål inleder UD:s dokumentinsamling: hans skildring av fängelset utgör i en intervju i dagens tidning.

I april 1945 fördes Wallenberg till Lefortovskafängelset och det är under de följande månaderna som knackningskontakterna inleddes med de angränsande celler, främst med de Mohr och diplomaten Karl Suppran, med de tyska diplomaterna Ernest Wallenstein och Bernhard Rensinghoff samt med den tyske officeren Heinz-Helmut von Hincelmann.

Skildring av fängelset utgör i en intervju i dagens tidning.

I april 1945 fördes Wallenberg till Lefortovskafängelset och det är under de följande månaderna som knackningskontakterna inleddes med de angränsande celler, främst med de Mohr och diplomaten Karl Suppran, med de tyska diplomaterna Ernest Wallenstein och Bernhard Rensinghoff samt med den tyske officeren Heinz-Helmut von Hincelmann.

I den cell som i vår rad var den tredje från trappan räknat. Vår förbindelse med Roedel och Wallenberg kom till stånd ungefär vid årsskiftet 1945—1946.

Jag erinrar mig ännu tydligt denna tidpunkt, eftersom Wallenberg då hade för avsikt att skriva en protestskrivelse och inte var helt säker på till vem densamma borde riktas. Genom knackningar kom vi överens om att det vore lämpligast att rikta skrivelsen till Stalin personligen och att skrivelsen borde avfattas på franska språket. Jag föreslog Wallenberg att vi tillsammans skulle använda "Monsieur le Président", och när Wallenberg frågade efter en hövlighetsfras lät jag honom förstå att den passande frasen var "Agréez, Monsieur le Président, l'expression de ma très haute considération".

Jag vet att Wallenberg författade en dylik skrivelse och lät vidarebefordra den genom vaktmästaren. Av egen erfarenhet vet jag vidare att dylika skrivelser verkligen vidarebefordrades av mina egna handlingar fram till detta nämligen vid föreläsandet av

Cellinsamlingen Suppran anger dock en annan tidpunkt i sitt bidrag till UD:s "vibok":

"Under den följande tiden fram till 1947 hade jag fortloppande knackningskontakt med det för mig från Bukarest välbekanta legationsrådet av tyska kassen vid tyska beskickningen i Bukarest, Willy Roedel, och hans chef, legationssekreteraren vid svenska beskickningen i Budapest: Raoul Wallenberg. I slutet av knackade jag direkt med Roedel, men i några fall också med Wallenberg.

Wallenberg beskyldes av ryssarna för spioneri. Men sagt 'sedan är och jag utan förbehåll'. Över den första anklagelsen om närvaron av en svensk diplomat i fängelset blev jag åtgärddast att jag bad Roedel att gå till väggen och säga åt de ryska bevakarna att de skulle låta mig gå till väggen för att undvika varje missförstånd. Roedel upprepade sitt meddelande. Senare frågade jag vid upprepade tillfällen om jag skulle kunna träffa honom i cell 144 i samma våning för att diskutera detta ärende. Vår förbindelse med Roedel och Wallenberg kom till stånd ungefär vid årsskiftet 1945—1946.

Från Wallenbergskonferensen i Kancelihuset på torsdagseftermiddagen — från vänster Arne Lundberg, som UD handlagt Wallenbergaffären, utrikesminister Undén och statsminister Erlander.

UD fortsätter spaningarna Bevismaterialet för knappt

Det blir nödvändigt att även i fortsättningen pröva alla existerande eller nya spår i Wallenbergaffären. Vi betraktar inte detta ärende som slutfört, bl a med anledning av att det ryska materialet är så knappt — man stöder sig på ett enda dokument och har inga vittnen i livet — kan det finnas anledning att återkomma. Tanken ligger nära till hands att den ryska slutsatsen, som baserats på detta material, är behäftad med någon osäkerhet.

Det förklarade envoyén Arne Lundberg vid en presskonferens på torsdagseftermiddagen, där materialet lades fram, och han framhöll samma sak i sitt uttörliga radiocke på kvällen.

— Ingenting i vittnesuttagarna tyder med bestämdhet på att Wallenberg iakttagits efter den av ryssarna angivna tiden juli 1947, förklarar envoyén Lundberg. Vissa uppgifter var i livet fram till årsskiftet 1946—47. Det finns också andra vittnesuttag om Wallenberg från senare tidpunkter men ingen som ger något stöd av värde.

När vi gjorde demarchen 1952 hade vi för avsikt att fråga det ryska utrikesdepartementet om att överlämna det material som på rysk begäran överlämnades till ryssarna vid statsministerkonferensen i Stockholm 1952. Men det material som på rysk begäran överlämnades till ryssarna vid statsministerkonferensen i Stockholm 1952, som vi hade för avsikt att fråga det ryska utrikesdepartementet om att överlämna, har inte kommit till hands. Senare har vi fått veta att det material som på rysk begäran överlämnades till ryssarna vid statsministerkonferensen i Stockholm 1952, som vi hade för avsikt att fråga det ryska utrikesdepartementet om att överlämna, har inte kommit till hands.

19

från svenska sidan. I Moskva i mars-april 1956 och även i maj 1956. Vid granskning och prövning av detta material ha de sovjetiska myndigheterna företagit en noggrann undersökning av de arkiv som hänföra sig till redovisning av fångar och till undersökningsfrågor — "slektivt dela" — i syfte att finna eventuella upplysningar om Wallenberg. Likaså har många personer förhörts som skulle kunna ha något att göra med de omständigheter som nämnts i det från svensk sida mottagna materialet.

□ Som resultat av dessa åtgärder har det emellertid icke lyckats påträffa några som helst uppgifter om Wallenbergs uppehåll i Sovjetunionen. Det har härvid framkommit att ingen av de förhörda kände till någon person med namnet Wallenberg.

□ I samband härmed har vederbörande sovjetiska myndigheter vidtagit en prövning sida för sida av arkivdokument från alla biträdesavdelningar i vissa fångelser. Som resultat av dylik prövning av arkivdokument från sjukvårdstjänsten i Ljubljanka-fängelset har påträffats ett dokument som det finns grund beaktas skön hänföra sig till trakta sköms hänföra sig till Raoul Wallenberg. Detta dokument har formen av en handskriven rapport riktad till förutvarande ministern för stats säkerheten i Sovjetunionen, Abakumov, och skriven av chefen för sjukvårdstjänsten vid detta fängelse, A. L. Smolitsov, av följande innehåll:

□ "Jag rapporterar att den oder bekante fången Wallenberg i samt

mål, så mycket mera som ovan omnämnde A. L. Smolitsov avled den 7 maj 1953. På grund av vad ovan anförts bör den slutsatsen dras att Wallenberg avled i juli 1947. Raoul Wallenberg återstades tydligen jämte andra personer i området för sovjetiska trupper krigsbandingar.

□ Samtidigt kan anses otvivelaktigt att Wallenbergs senare kvarhållande i fängelset förvar och likaså de ordförande uppgifter om honom som av vissa skriftställda ledare för säkerhetsgruppen kunnats till Sovjetunionens utrikesministerium under en följd av år utgjorde ett resultat av Abakumovs brottliga verksamhet. I samband med av honom begångna grova brott blev som bekant Abakumov, vilken bedrivit verksamhet som inneburit brott mot Sovjetunionens lagar och vilken strävat efter att välla Sovjetunionen allt slags skada, arbetskader i enlighet med dom av Sovjetunionens högsta domstol.

□ Sovjetregeringen framför att uppräktade beklagande i anledning av vad som förekommit och uttalar sin djupa medkänsla till svenska regeringen och likaså till Raoul Wallenbergs släktingar.

Många Sohlmanframstötter.

— Jag kallades till utrikesministeriet på onsdagen och fick detta meddelande om Wallenbergs överlämnande till mig av vice utrikesminister Gromyko, berättar ambassadören Sohlman i Moskva vid ett telefonsamtal med Dagens Nyheter.

karest 1944 fördes någon gång i april 1945 till Lefortovskaja och insattes i samma cell som Rensinghoff och den tyske diplomaten von Rantzau. Han uppträdde snabbt genom knackningar kontakt med grannarna och berättar bl a:

— I våningen ovanför, dvs i fjärde våningen, hade vi förbindelsen med den svenske diplomaten Wallenberg och legationsrådet Roedel från tyska beskickningen i Bukarest. Dessa båda satt i cellen ovanför oss.

**Beskylld för
'Ni är ett po**

Genom dessa knackningar erfor jag också sedan att Wallenberg varit föresedd med diplomatpass och att han hade fått i uppdrag av svenska regeringen att bistå judarna i Budapest. Wallenberg häktades som misstänkt för spionage, emedan han uppenbart sig i av ryssarna ockuperat område.

Wallenstein nämner ingenting om de fortsatta "samtalen" med Wallenberg, men cellkamraten Rensinghoff för sitt vittnesmål fram till senare delen av år 1946. Även han redogör för hur man genom knackningarna diskuterade Wallenbergs brev till Stalin. Rensinghoff berättar att Wallenberg kallades till förhör "kort före sin förflyttning" (dvs enligt Rensinghoff sannolikt på hösten 1946) och fortsätter:

"Ingen människa kan ta notis om er"

Efter förhöret knackade Wallenberg själv ner ett meddelande av ungefär följande innehåll: Kommisarierna hade meddelat honom att hans fall vore helt klart, och att han vore "ett politiskt fall". Om han ansågs sig oskyldig vore det hans sak att bevisa detta. Det bästa beviset för att Wallenberg vore skyldig låge i det faktum att svenska beskickningen i Moskva och svenska regeringen icke hade gjort någonting åt hans sak. Wallenberg hade begärt av kommisarierna som ledde förhöret att få komma i direkt kontakt med svenska beskickningen i Moskva eller med Röda korset eller att i varje fall skriftligen få ta kontakt med dem. Denna begäran hade kommisarierna avvisat under hänvisning till "att ingen människa tar notis om er". "Om svenska regeringen eller

ter, Sohlman kom till Moskva som ambassadör i april 1947, alltid bara ett par månader innan Wallenberg enligt den sovjetiska förklaringen avled i fängelset.

Hur många svenska demarscher han sedan dess framfört i fallet Wallenberg kunde Sohlman inte nu exakt säga, men det var åtskilliga även före februari 1952. Sedan dess har 15 skriftliga och 84 muntliga demarscher gjorts i Moskva eller Stockholm.

Den italienske diplomaten Claudio Mohr, som var Raoul Wallenbergs cellgranne på Lefortovskaja fängelset i Moskva, med den svenske han förde med sig — i fiskben, använd som rydd.

Samtidigt aktmaterial före anklagen, enligt den ryska föreskrift säger att före inledandet av processen allt aktmaterial måste läsas för den anklagade.

**Meddelande i foder
avlägsnades**

Från september 1944 till mars 1945 satt von Hinckeldey i fyra tryck generalstabsmajor och tillfångatagen i Rumänien i Lefortovskaja, cell nr 149 i tredje våningen. Efter hand kom han genom knackningar i kontakt med Wallenberg, som han anser satt i 150 eller 151.

"Mina knackningar med honom ägde rum på tyska. På så sätt utbytte vi i ex adresser och Wallenberg uppgav att bankfirman Wallenberg i Stockholm räckte som adress till honom. Adresserna, som i ex Roedel på en linneapp hade sytt in i sitt ärmfoder, upptäcktes emellertid och avlägsnades. Genom Rensinghoff i cell 150 kom an sitt sista meddelande från Wallenberg och Roedel. Det lydde: "Vi är i meddelarna bort." Tidpunkten för detta meddelande kan jag emellertid efter så han skulldrig tid icke längre med bestämdhet hade medgett angiva.

**Anrop med fem
knackningar**

En i f d kanalist vid tyska beskickningen i Bukarest, Willi Bergemann, det första uppträdde också förbindelse med Wallenberg. Han placerades själv i september 1946 i cell 202. I cell 203 satt vid denna tidpunkt en svensk konsulttjänsteman, Wallenberg... Förbindelserna med Wallenberg och Roedel uppträddes i cell 203.

Denna överflyttning måste ha givits—någonfört under tiden mars-maj 1947. Bland dem som därefter i februari fördes i cell 208 befanns sig överst Horst Kitchmann, den svenske som som översten Hatt, generalerna Wilhelm Mohrke från Berlin och Erik Hansson från Bukarest. Liksom också så översteförant Braum från Bukarest med rest.

Wallenberg var en mycket ivrig knackare. Han talade och knackade på flytande tyska. Oss anropade han genom att knacka fem gånger i följd.

Bergemanns tidsuppgift för Wallenbergs förflyttning från cellen för ett visst stöd i ett vittnesmål avgett av Horst Kitchmann. Den fången som enligt Bergemann kom till cell 208 efter Wallenberg, Kitchmann förklarar i sin skrivelse att han överfördes till Lefortovskajafängelset och till en cell i fjärde våningen den 23 februari 1947.

Roedel varje gång helt entydigt besvarade.

**Meddelande i foder
avlägsnades**

Från september 1944 till mars 1945 satt von Hinckeldey i fyra tryck generalstabsmajor och tillfångatagen i Rumänien i Lefortovskaja, cell nr 149 i tredje våningen. Efter hand kom han genom knackningar i kontakt med Wallenberg, som han anser satt i 150 eller 151.

"Mina knackningar med honom ägde rum på tyska. På så sätt utbytte vi i ex adresser och Wallenberg uppgav att bankfirman Wallenberg i Stockholm räckte som adress till honom. Adresserna, som i ex Roedel på en linneapp hade sytt in i sitt ärmfoder, upptäcktes emellertid och avlägsnades. Genom Rensinghoff i cell 150 kom an sitt sista meddelande från Wallenberg och Roedel. Det lydde: "Vi är i meddelarna bort." Tidpunkten för detta meddelande kan jag emellertid efter så han skulldrig tid icke längre med bestämdhet hade medgett angiva.

**Anrop med fem
knackningar**

En i f d kanalist vid tyska beskickningen i Bukarest, Willi Bergemann, det första uppträdde också förbindelse med Wallenberg. Han placerades själv i september 1946 i cell 202. I cell 203 satt vid denna tidpunkt en svensk konsulttjänsteman, Wallenberg... Förbindelserna med Wallenberg och Roedel uppträddes i cell 203.

Denna överflyttning måste ha givits—någonfört under tiden mars-maj 1947. Bland dem som därefter i februari fördes i cell 208 befanns sig överst Horst Kitchmann, den svenske som som översten Hatt, generalerna Wilhelm Mohrke från Berlin och Erik Hansson från Bukarest. Liksom också så översteförant Braum från Bukarest med rest.

Wallenberg var en mycket ivrig knackare. Han talade och knackade på flytande tyska. Oss anropade han genom att knacka fem gånger i följd.

Bergemanns tidsuppgift för Wallenbergs förflyttning från cellen för ett visst stöd i ett vittnesmål avgett av Horst Kitchmann. Den fången som enligt Bergemann kom till cell 208 efter Wallenberg, Kitchmann förklarar i sin skrivelse att han överfördes till Lefortovskajafängelset och till en cell i fjärde våningen den 23 februari 1947.

Bergemanns vittnesmål, kompletterat med Kitchmanns, ger alltså även om deras uppgifter skiljer sig något — den sista fasta tidsbestämningen om Wallenberg i dokumentmaterialet. Han skall ha fört från cell 203 i Lefortovskaja på vintern 1947. Enligt de ryska uppgifterna i torsdagens kommunkat avled Wallenberg i Ljubljanka — det fängelse där han satt inspärrad några månader 1945 — den 17 juli 1947.

med honom, kan vara en rutinåtgärd i fråga om viktiga fångar. Det kan ha avsett att förvara efterspaningar för oss — vilket dock är mindre troligt. Slutligen kan det ha berott på att säkerhetstjänsten givit utrikesministeriet oriktiga upplysningar.

**'Ingen diagnos
utan obduktion
vid hjärtpropp'**

Utan obduktion kan man inte fastställa dödsorsaken myokardinfarkt — propp i ett av hjärtats kranskärl — på en så ung person som Raoul Wallenberg var 1947, förklarar hjärtspecialisten professor Gustav Nylin vid Södersjukhuset.

Det är också påfallande att fängelseläkaren Smolitsov använde uttrycket "förmodligen myokardinfarkt" och som en självfallen sak begärde få veta vem som skulle verkställa obduktion för att fastställa dödsorsaken. Enligt Smolitsovs rapport blev den döde senare kremerad utan obduktion.

Vid myokardinfarkt uppstår en tillslutning i en av de två små artärerna som går ut från kroppslidern och försörjer hjärtat på vardera sidan. Följden blir att hjärtmuskulaturen delvis dör av, därför att den inte får tillförsel av blod. Åkomman drabbar vanligen personer i högre åldrar — det var just myokardinfarkt som drabbade president Eisenhower häromåret — men även yngre män kan råka ut för den, särskilt efter en hård press. Därför är det ju inte otänkbart att uppgiften om dödsorsaken kan vara riktig, men man kan inte bedöma den bara med ledning av dessa meddelanden från fängelseläkaren.

Eisenhowers hjärtläkare Paul D. Wight har beskrivit 100 fall av myokardinfarkt i åldern under 40 år, och bland dessa utvalda unga var medelåldern 35 år. Attas av tio som dog inom kort tid hade haft förkänningar och symptom. Det är således ovanligt att man dör plötsligt av åkomman i denna ålder.

Raoul Wallenberg blev en martyr för sitt arbete i människans tjänst. Vi skall aldrig glömma honom. Meddelandet om hans död — sant eller inte sant — är sågnet att djupt uppröra hela vårt folk, säger högerns vikarierande partiledare riksdagman Leif Cassel. Att en svensk diplomat på offentlig uppdrag tas till fånga och i åtalat hålls i fängelse förvar utan möjlighet att meddela svenska utrikesdepartementet är en allvarig kränkning av mellanfolklig rätt.

Nu utpekar man på rysk sida ansvariga — redan döda. Men kan svaret avlyftas från Sovjetstaten som sådan?

sekrare — det vittnesmål som inte längre något större intresse för beaktningen.

Det har varit ett otomordentligt omfattande arbete för att följa alla spåren i den här affären, berättar Wallenberg har vi endast fått kontakt med Gustav Richter, de tre andra har varit omöjliga att nå.

Det har långt ifrån varit en slump att i fallet med Raoul Wallenberg, utom även med flera andra fall, vi har haft en mycket stor personell inblandad. Ut-personal och polisteknisk personal bl a, och arbetet har varit mödosamt. Det har hänt att vi fått upp ett spår genom någon fånge som lett till en annan fånge och det har kunnat ta år innan vi kunnat följa upp det spåret och få tag på rätt personer.

✓ Och så har vi haft en mängd falska spår. Många uppgifter som lämnats i god tro — någon har efter hemkomsten från Ryssland listat om Wallenberg i tidningarna och inbillat sig att de sett eller träffat honom. Andra har varit rena skojare sådana som velat göra sig märkvärdiga eller försöka tjäna pengar.

Mängder av material

Sammanlagt omfattar materialet i UD:s arkiv ett 80-tal dosserier och personförteckningen upptar cirka 1 200 namn. Det är säkert den digra- te akt UD har.

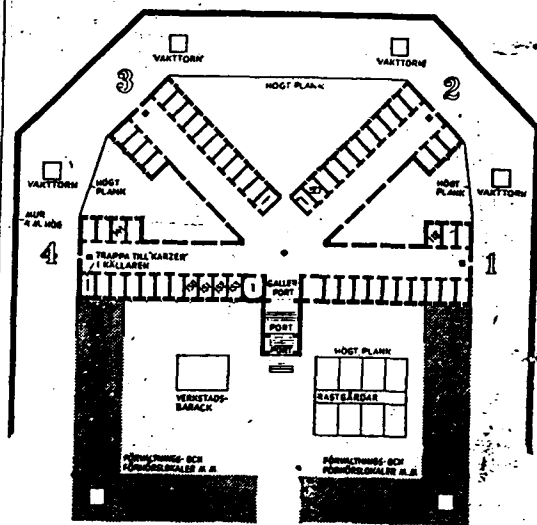
fängelsetelefon

"Knackningar" var fångarnas eget språk och ofta deras enda möjlighet att komma i kontakt med varandra. Systemet var mycket enkelt. En knackning betydde A, två innebar B osv. Det krävde tid — men det var ju strängt taget också det enda fångarna ägde.

Man använde i regel cellernas ytterdörrar och kunde på så sätt "snickra" in till bara med grannarna, utan även med flera avlägsna fångar. Wallenbergs vittnesmål ger många detaljer om de livliga konversationerna och de svarigheter som uppstod; tysken Rensinghoff sökte ex förgäves "tala" med några grannar, en rys, en finne och en jugoslav, men tvangs att ge upp. De kunde yserligen tyska, det visste han, men behärskade tydligen inte det tyska alfabetet.

Stundom använde man även andra vägar. Bergemann berättar i sitt vittnesmål:

"Förbindelserna uppträddes delgenom telegrafering medelst knackningar, dels kunde vi då vi sutte i cellerna i övre våningen använda oss av vattenledningen för våra meddelanden. Vattentrycket var ofta otillräckligt, så att vattenledningen var tom. När man öppnade vattenkranarna kunde man tala med granncell som tillhörde samma huvudvattenledning som den egna cellen."

Denna planritning av fängelset Lefortovskaja i Moskva har utförts av arkitekt Axel Kandell. Utgångspunkten har varit en av legationsrådet de Mohr ritad skiss, byggd på dennes minnesbilder från sex år i fängelset. Ritningen återger bottenplanet av den fyra våningar höga fängelsebyggnaden med sina fyra armer eller längor. I detta bottenplan har emellertid den aktuella raden av celler, markerade med nr 153 och med och belägna i längans andra våning, projicerats. Den lilla cirkeln i mitten av centralgårdens mellan armarna anger den plats där en "trafik-konstapel" alltid stod, utrustad med en vit och en röd flagga, med vilkas hjälp han dirigerade trafiken inom fängelset så att två från olika celler kommande fångar aldrig skulle få se en skymt av varandra.

Gör fantastiska jättelynd!

**BILLIGA
KLÄNNINGS-
DAGAR**

OO DRAGÉE **29:-**

ABCDin

**KJOLAR
nr. 1475**

5000 IE A	500 IE D	Klänningsar i
2 mg B ₁	2 mg B ₂	storl.fr.19:75
20 mg PP	50 mg C	

ABCDin, vitaminer för alla å

TAN 58

8/2 1957

Raoul Wallenberg, svensk legationssekreterare i Budapest och känd för sina uppförrätt insatser till judiska flyktingar, hjälper, försvann den 17 januari 1945. Redan dagen förut hade det ryska utrikesdepartementet underrättat den svenska beskickningen i Moskva om att Wallenberg påträffats och att ryska myndigheter vidtagit åtgärder till skydd för honom och hans egendom. Andra uppgifter visade att Wallenberg överlevt från Budapest tillsammans med ryska militärer. Sedan dess har det svenska regeringen gång efter annan ställt förfrågningar till det ryska utrikesdepartementet om Wallenbergs öde. Men har genomgående varit att Wallenberg inte fanns eller funnits i Ryssland eller att man inte visste något om honom. I ett brev till dåvarande vice utrikesminister Vyacheslav Molotov i Moskva, den 27 augusti 1945, hade den svenska legationen i Moskva uttryckt sitt önske att få veta om Wallenbergs öde.

1945 från Wallenberg. Han kunde be-
stämma sig för Wallenberg som
Ryszard Smol-
ars utvald. Han gav det ryska
utrikesdepartementet en be-
nädd förtäring, uppgifterna
om att "Wallenberg skulle finnas
på Sovjetunionens territorium",
ett uttömande och slutgiltigt
Årt där efter, vid månadsskifte-
mars-april 1956, gjorde den
svenska regeringen i samråd
med statsministrerna i Moskva
en för den tillämpliga
utvecklingen avgränsad
marsch. Ett stort antal av
den "högt insatta" sovjetiska
funktionärer, som "Wallenberg"
besökte, hade varit i Moskva
1945. Detta var en av de
sista gånger som Wallenberg
1945 befanns.

under inrikes- eller polisministeriet. Detta skulle främja av ett brev från chefen för sjukvårdsanstalten i detta fängelse till dåvarande polisministern Abakumov, enligt vilket "den för eder bekante fången Wallenberg i allt plögligt avled". Av brevet skulle också framgå att sjukvårdschefen enligt säkerhetsministerns instruktioner personligen skulle ha tillämnat över Wallenberg. Sedermera skulle Wallenbergs lik enligt ministerns direktiv ha förbränts utan obduktion.

Därmed har de nuvarande härskarna i Ryssland fransägit sig allt ansvar. Enligt den ryska noten skulle säkerhetsorga-
nen under en följd av år ha
lämnat oriktiga uppgifter rö-
rande Wallenberg till det ryska
utrikesdepartementet. Till yt-
termera visso erinras om att
Alekumov, vilken beaktades
som en av de mest betydande
officererna i Sovjetunionen och
som strävat efter att välla Sov-
jetunionen allt slags skada,
blivit arresterad; detta sked-
de på hösten 1954, och Ale-
kumov tycks ha hört till de
ministern och underordnade som
efter Stalins död befanns ha
verit förrädare och därför av-
rättades.

Den första fråga man ställde sig inför den ryska noten kring om uppgifterna i Grande Wallenberg's död är riktiga. Såvitt man nu vet kan inte bestämmas att de kan vara falska. Det kan visst råda tvifvel till, så av Wallenbergskommittén att uppgifterna är osanna. De finländska riksdagen i Wallenberg's död och Wallenberg var riksdagen tillfrågades. Budskapet dör inte av mykroindistink argumenter till en eller till en annan av betydelse. Ty efter bortsett för de ryska Hängeska Wallenberg's hälle och mot den ryska ha vid nedrättningen Wallenberg enligt vissa vittnen hade under år 1944 varit i ett annat uttryck. Enligt parlamentet lyddande till, medan han enligt den ryska noten skulle ha varit i en arbetsministeriet i Moskva i Kjubinskaja, är inte något skäl av vikt, eftersom Wallenberg självfallet ha blivit förförd.

Enka lites. Soms det dock an
 de som att vara övertygad om
 de som postifternas riktighe
 det som de lämnas av d

...lystheten är starkast när man ser ett bevis som inte är ett bevis. Det är så enkelt som att säga att de tre ryska fängelser 1945-1947 kan inte rimligen bestridas. Påståendet att Wallenberg dött några månader efter den tidpunkt då han enligt det svenska bevismaterialet ännu var vid liv och att han till sin död behölls gömd av den ryska säkerhetspolisen, som nu befinns ha varit förrädare mot Sovjet, är precis vad man skulle vänta sig om den givna redogörelsen. Vore fritt upptännen av det nu fungerande ryska utrikesdepartementet.

...Läkande resonemang är tillräckligt i fråga om uppgiften att de ryska myndigheter som ansvarar för förmådet Wallenberg inte kan komma till rätta att

de vilselettas av andra ryska myndigheter, att den högra handen, utrikesdepartementet, inte vetat vad den vänstra handen, polisdepartementet, gjort. Det är möjligt att detta är riktigt, det är också möjligt att det alligenom är lögn. Om denna fruktansvärda belysning av den ryska regimen som förläringar av denna art ger tyckarna själva av många orsakerheter att döma vara belömedvetna. De tyska inte begripa att varje mänskliga mänskliga slutanden att ryska skälrationer är totalt otillförlitliga. För ett år sedan fick vi bekräftat denna uppgift om att man inte hade haft kännedom om Wallenberg i Ryssland, nu påstår samma utrikesministerium att han är död sedan bortåt tio år och att hans öde undanhålls av lögnare och förtädnare, skell vi om att de höra att det är de nuvarande hälsarna, hälsarna av 1957 som är lögnare och förtädnare.

Den svenska utrikesminister Wallenberg och utrikesminister Wallenberg har ett dyktiskt och kritiskt. Det synes inte vara möjligt att här falla mer bestämda omöden. Men här intrycket att inmänglingen av vittnesmått rörande Wallenberg under de första åren efter försvinnandet inte bedrevs med tillräckligt energi; det verkade som om den år 1951 tillträdande kabinettssekreteraren Lundberg

ut
 got
 vis
 att
 kpius
 viad
 neabörden,
 Gustav
 hölls
 avande
 Det
 kan
 utrikes
 riksdag
 misstro
 kända
 denna
 den
 som
 kritik.

Restaurangnäringsklagar
öfver den nya handlingen som
den utsatt för Almedys
betänkande. Beträffande
vinsten. Men att kom-
mittén undersökt restauran-
gernas kostnader i samband
med spritutskänknings och
begär en särskild lösnings-
undersökning. Det här kanske
södvändigt, om man inte på al-
lminsta grunder kan på samma
stånd. De gamla argumenten
för en total sykkopling av

vinstintresset har förlorat myn-
ket av sin betydelse sedan spen-
ten blev fri.

Hr Almeby utgår från de
s k särkostnaderna för
utskänkning då ersättnin-
gan bedomes i hög grad
retuskt, påpekar Hotell-
restaurangförbundet i sitt yt-
tande. "Det hela vill till stor-
del på schabloner, mallar, anta-
ganden och schematiska fördel-
ningsgrunder." Ja, nog kan
man misstänka att det i rätt
stor utsträckning blir en siffer-
lek. Imponeras inte hr Ström-
qvist en sådan uppställning, ty-
n han genom att enbart sym-
boliskt förutsetta kunnat bestä-
mma till en skälig ersättnings-
norm. Det är ett sådant in-
tresse att restaurangernas stan-
dard hållas uppe.

För restaurangerna i toppklass hos den fria prissättningen på lättvinerna haft stor betydelse då det gäller ekonomin. Själv prissättningen regleras på det sätt som är allmänt föreslagna, medför detta en kraftig minskning av bruttovinsten för de restauranger som har den största vinomsättningen. I Restaurangförbundets remissyttrande finns en kalkyl för de nio restauranger som brukar räknas till "lyxklassen" i Stockholm. De skulle förlora omkring 1,1 miljoner kr av bruttovinsten på försäljningen. Vid den totala spitt och vinstfördelningen skulle restauranternas

pas är att den svenska regeringen med kraft betonar det eländiga i den ryska statsledningens uppträdande. Men sig orsaken ligger i genomsnittligt lögnaktighet eller i ett regeringssystem som helt i ett departement systematiskt får falska uppgifter av ett annat.

Raoul Wallenbergs öde har grippit och gripit i dag många människor i vårt land. Det beror på att han var en älskade man. Det beror också på att han gjorde stora och uppoffrande insatser i den gamla väst. Lidande människor måste finnas runt om i världen, men för oss blir hans namn på ett särskilt sätt en symbol för tyranniets ohöghlighet och frihetens värde.

na, om kommittéförslaget genomföres, fördjupa inte mindre än 33,7 procent av bruttovinsten. Även om dessa siffror kan bli föremål för diskussion, är det uppenbart att kopprästärkningarna i komstör väsentligt skulle reducera vinster för Almedals för sin vilja som komstör, kan den del av komstör, kan det helt komstör vinstfall.

en kräva detta hänsyn till
 de högklassiga restaurangerna
 i denna stadt. Inte så de
 ligger måhända inte på den
 populära linjen. Men vid någon
 eftertanke, som vi alla ha
 ett dessa restauranger, som
 funktion. De äro en
 givande för den
 inom vården, de har stor be-
 tydelse för utbildningen, in-
 trycket och de spelar en viktig
 roll för turismen. En ständigt
 sänkning med total nivåför-
 ring av restaurangväsendet är inte
 önskvärd. Vid regleringen av
 vinpriserna bör finansministern
 ta hänsyn till denna restau-
 rangkategoris speciella förhål-
 landen. När hr Almeby pressar
 mot marginalen på vinerna
 kan vi till principen om
 att beakta en övergång från
 sprit till alkoholsvaga dryck-
 ker. Denna princip får dock
 en doktrin som förhinder
 restaurangerna att kunna
 rangföras i samma
 rangkategorier. Detta är
 en teknisk detalj som
 varje fall ingen betydelse om
 de bättre restaurangerna får
 möjlighet att ta ut något mera
 på vinförslinjen än vad hr
 Almeby vill medge.

P

I kommunstyrelsen har personalför-
sorgen dominerat. Arbetsställningens
historik är också viktig. Arbets-
situation. Här är det inte så komplicerat
i stort sett. Det är en personlig
Den låga linjen ses inte i berggrun-
den och förordas i den socialdemo-

"Svensken ej här" — besked en månad efter hans död

49 UD-FRAMSTÖTAR SEDAN 1952

Medgivandet förbyttes i tolv års bestridande

Endast vid två tillfällen har man i Moskva officiellt medgivit att Raoul Wallenberg var eller varit i ryska händer: den 16 januari 1945 och den 6 februari 1957. Under de mellanliggande tolv åren har man på rysk sida konsekvent vidhållit att Raoul Wallenberg var okänd och att han aldrig varit i Sovjetunionen. År 1953 förklarade ambassadör Rodionov i ett muntligt meddelande till dåvarande kabinetssekreteraren Lundberg att "alla försök att förbinda frågan om Wallenbergs öde med hans förmenta vistelse i Sovjetunionen är helt grundlösa".

Samtidigt klagade Rodionov över att "frågan om Raoul Wallenberg på det mest oblyga sätt utnyttjats för mot förhållandet till Sovjetunionen fientliga ändamål". I den senaste noten med uppgiften om Wallenbergs död heter det däremot att "Sovjetregeringen framför sitt uppriktiga beklagande i anledning av vad som förekommit och uttalar sin djupa medkänsla till svenska regeringen och likaså till Raoul Wallenbergs släktingar". Wallenbergs kvarhållande i fängelset betecknas som en följd av den 1954 avrättade säkerhetsministern Abakumovs "brottsliga verksamhet".

Det var den 17 januari 1945 som Raoul Wallenberg lämnade Budapest tillsammans med tre ryska militärer "om som just efter fänge vet jag inte". När Wallenberg förklarade att han måste gå sig av. Redan dagen innan, den 16 januari, hade emellertid vice utrikeskommisarien Demosov (avrättad 1953) meddelat svenska ministern i Moskva, Soderström, att Wallenberg påträffats och att åtgärder till skydd för honom och hans egendom hade vidtagits av de sovjetryska militärmyndigheterna. Det dröjde däremot länge innan UD fått uppgifter om hur det gick för övrig personal vid

januari 1945 erhöi ett kort meddelande, grundat på indirekta uppgifter från en av befälhavarna vid en trupperytiska som deltog i striderna i Budapest, om att Wallenberg skulle ha påträffats. Senare har, i syfte att verifiera meddelandet av den 16 januari 1945 angående Wallenberg, noggranna undersökningar och efterforskningar efter Wallenberg verkställts, vilka emellertid icke lett till positiva resultat. Alla ytterligare åtgärder som vidtagits efter den 30 januari innevarande år för undersökning av meddelandet angående Wallenberg

Under att Vysjinskis negativa besked "inte kunde motbevisas" och att "nya fakta" om Raoul Wallenberg måste förebringas innan regeringen kunde vidta några ytterligare åtgärder. Samtidigt sade sig hr Undén tro att Wallenberg alltså var i livet.

Vittnesmål 1951- respliterade i framstöt

Mellan 1947 och 1951 hade några väsentliga nya fakta om Wallenberg inte ingått till UD och man visste inte med säkerhet om han efter det första omhändertagandet råkat i fångenskap, likviderats, omkommit eller tappats bort. Hösten 1951 erhöi emellertid UD ett viktigt vittnesmål och vid årsskiftet förfogade man över flera; kärnpunkten i det viktigaste var att Wallenberg hölls i fängelse förvar i Moskva. Detta styrkte departementet — där Arne Lundberg som kabinetssekreterare 1951-56 nedlade ett energiskt arbete — i dess avsikt att driva saken vidare.

På grundval av uppgifterna från 1945 och de senare vittnesmålen överlämnades den 11 februari 1952 en demarche till ambassadör Rodionov som utmynnade i en anhållan att ryska regeringen måtte vidta "de för Wallenbergs snara återförande

Judar hyllar Raouls minne

Den svenska sektionen av World Jewish Congress sände på torsdagen till Raoul Wallenbergs moder, fru Maj von Dardel, ett telegram av följande lydelse: "Vårt djupaste deltagande i Er stora sorg. Er tröst skall bli att Er son under de svåraste tider av lidande för människorna och vårt folk har utträtt en stor humanitär gärning och räddat tusentals människoliv. Hans namn skall inskrivas i vår historia och våra hjärtan i gyllene skrift. Raoul Wallenbergs namn skall aldrig glömmas."

på senare tid några svenska tidningar smälliga uppdiktade artiklar om Wallenberg, föregivande att de bygger på uppgifter från något slags vittne.

Sovjetiska ambassaden är befullmäktigad att bekräfta tidigare av oss lämnade uppgifter i denna fråga och meddela att alla försök att förbinda frågan om Wallenbergs öde med hans förmenta vistelse i Sovjetunionen är helt grundlösa.

Illis quorum svensk demonstration

På kungens 70-årsdag i november 1952 erkändes Raoul Wallenberg medaljen Illis quorum meruere labores, och det underströks att utmärkelsen inte fick uppfattas som postum utan att man utgick från att Wallenberg alltså var i livet.

Sommaren 1954 besökte utrikesministern Undén Moskva och tog, — enligt vad han senare meddelade i riksdagen — upp fallet Wallenberg med medlemmar av Sovjets regering. När hr Undén meddelade detta — den 2 november 1955 — kunde han tillägga att medan svaren på de tidigare framställningarna alltid varit att Wallenberg inte funnits i Sovjetunionen, hade vid de senaste demarcherna från rysk sida "uttryckligen uttalats att om Wallenberg anträffades, han skulle återvända till Sverige". Den 8 november 1955 fick Rodionov ett meddelande där det hette att man på svensk sida nu var i besittning av "överväldigande bevis om att Wallenberg förts till Sovjetunionen och satts i fängelse, an-

Raoul Wallenberg under en konferens i Budapest tillsammans med några av sina medhjutare.

Räddade tusentals judar från förintelselägren

Raoul Wallenberg var vid 32 års ålder en relativt okänd affärsman i Stockholm. Då blev han plötsligt i krigets slutskede diplomat, samarit och partisan i det kaotiska Budapest, han blev en äkte som hänsynslöst riskerade sitt eget liv för att rädda tusentals dömda judar undan Gestapo och pilkonsarnas gangsterlika. Endast ett år fick han tillfälle att göra sin insats, sedan försvann han de ryska fängelserna, blev ett nummer bland tusentals offer för en ryska mistron.

Raoul Wallenberg var född 1912, till en officer i flottan som av tre månader tidigare. Fadern likt sonen riskerade livet under en krigsaktion — han avled vid 23 års ålder i en infektion som han ådrasig då han vårdade en sjuk kamrat. När Raoul var fyra månader gammal dog också hans morfar, lektor i medicin P J Wising. Han var sex år gammal fick en ny far och uppfostrare, överste Fredrik von Dardel vid polska sjukhuset. Även hans far, envoyén G O Wallenberg, hade del i inflytande på den unge Raoul Wallenbergs uppfostran; det på hans inrådan som pojken redan som tiotåring började vistas utom-

och ägnade sig energiskt åt hemvärnsövningar.

Amerikanskt uppdrag

Hans chef hade tidigare varit ungarsk medborgare, genom honom fick han de första skildringarna av judeterrorn i Ungern. Sommaren 1944 ökade hotet mot en kvarts miljon judar som fortfarande fanns kvar i landet. President Roosevelt beordrade då War Refugee Board att starta en räddningsaktion i Budapest. Man ansåg att en svensk borde ligga väl till för uppdraget och vände sig till USA-ministern Herchel Johnson i Stockholm med begäran om förslag på en lämplig man. Ministern behövde inte

BESKEDET OM WALLENBERG HAR KOMMIT

Avled av blodpropp år 1947 Berijaman gav oriktiga svar

Raoul Wallenberg dog i Ljubljankafängelset i Moskva natten till den 17 juli 1947, enligt en rapport, som anträffats vid arktivgranskning och som var ställd till den i Berija-affären avrättade förre ministern för utrikesministeriet Abakumov. Dennes brottliga verksamhet anges som orsak till att Wallenberg efter arresteringen på krigsgeografiska holls kvar i fängsligt förvar och till att oriktiga uppgifter om Wallenberg lämnades till Sovjetunionens utrikesministerium från vissa förutvarande ledare för säkerhetsorganen.

Då sågs i ett memorandum som vice utrikesminister Gromyko överlämnade till ambassadör Bohlmán i Moskva på onsdagen.

Sovjett memorandum lyder i preliminär översättning:
I anslutning till Svenska regeringens begäran uppdrag Sovjetregeringen att vederbörande sovjetiska organ att granska det material rörande Raoul Wallenberg som förläggas i Moskva, såväl som de sovjetiska svenska överläggningarna i Moskva i mars-april 1946 och även i maj 1946. Vid granskning och prövning av detta material har de sovjetiska myndigheterna förtagit en noggrann undersökning av de arkiverna och har uttalat följande:
Först och främst undersökning av fängslar och till undersökning av frågor som rör Wallenberg. I syfte att åstadkomma en fullständig undersökning av Wallenberg, liksom har många personer förhörats, som skulle kunna ha något att säga med de omständigheter som nämns i det från svensk sida mottagna materialet. Som resultat av dessa åtgärder har det konstaterats att följande påträffats några som bär uppgifter om Wallenberg i Sovjetunionen. Det har varit framkommit att ingen av de förhörda kände till någon person med namnet Wallenberg.

ARKIVGRANSKNING GAV RESULTAT

I samband härmed har vederbörande sovjetiska myndigheter vidtagit en granskning av alla förhållanden som rör Wallenberg. Detta dokument har förvaras av en handskrifts rapport utskickad till förutvarande ministern för utrikesministeriet i Sovjetunionen Abakumov och skrivet av chefen för säkerhetsorganet vid detta tidpunkt. A. L. Smoltsav av följande:

Jag rapporterar att den eller bekanta fängslar Wallenberg i natt påträffat avled i cellen, förmodligen till följd av en uppkommen myokardinfarkt i samband med av eller givna instruktioner att personligen ha tillitens över Wallenberg, efter jag mig anvisning om att vem skall uppträda att verkställas obduktion i syfte att fastställa dödsorsaken. 17 juli 1947. Chef för sanitetsavdelningen i fängelset, överste i medicinska tjänsten — Smoltsav.

På denna rapport finns följande anteckning av Smoltsavs hand: »Har personligen underrättat ministern. Det har bekräftats att kretsen likt utan obduktion. 17 juli. Smoltsav.»

Man har också bekräftat flera gånger att andra uppgifter som har kommit till utrikesministeriets kännedom, som varit omvägslutande, att A. L. Smoltsav avled den 7 maj 1946. På grund av vad ovan anförts, den slutligen dragas, att Wallenberg avled i juli 1947.

DEN ANSVARIGE HAR STRÄFFATS

Raoul Wallenberg arresterades redan i slutet av andra världskriget i området för sovjetiska trupper krigshandlingar. Samtidigt kan anses otvivelaktigt att Wallenbergs senare kvarhållande i fängsligt förvar och liksom de oriktiga uppgifter om honom, som av vissa förutvarande ledare för säkerhetsorganen lämnades till Sovjetunionens utrikesministerium under en följd av år, utgörande ett resultat av Abakumovs brottliga verksamhet, i samband med av honom begångna grova brott blev som bekant Abakumov, vilken bekräftat verksamhet som inneburit brott mot Sovjetunionens lagar och vilken strävt att vilja Sovjetunionen all slags goda arbetskraft i enlighet med vad av Sovjetunionens högsta domstol.

Sovjetregeringen framför sitt anseende till de skäl som nämns i anslutning

SVENSKA REGERINGENS KOMMENTAR

Svenska regeringen kommenterar sovjetmeddelandet på följande sätt: Sovjetregeringen har av sina utredningar dragit slutsatsen, att Wallenberg avled i ryskt fängelse i juli 1947. Ansvaret för hans kvarhållande i fängelse och för de oriktiga uppgifterna, som tidigare lämnats, läggs på de ryska säkerhetsorganen, och sovjetregeringen uttalar sitt uppriktiga beklagande av vad som inträffat.

Beträffande svaret kan konstateras, att man i rysk sida nu medger, att Wallenberg varit fängslad i Sovjetunionen. Sålunda stämmer svaret överens med det svenska bevismaterialet. Det måste emellertid starkt beklagats, att svaret innehåller så knapphändiga uppgifter. Ingen- tingen sägs om motiven för Wallenbergs fängelse eller om hans öde efter därefter. Vi förväntar att, om något nytt material framkommer i Sovjetunionen, vi omedelbart skall få det känt.

För Raoul Wallenbergs moder och släktingar, som under så många år fått leva i en fruktansvärd osäkerhet, måste det ryska beskedet innebära en mycket hårt slag. De har vår djupa medkänsla.

Raoul Wallenbergs anhöriga underrättades på torsdagseftermiddagen.

SVENSKA UD FORTSÄTTER EFTERFÖRSKNINGARNA

Då det ryska materialet är så knapp, ligger väl den tanken nära att den på materialet baserade slutsatsen är bekräftad med någon osäkerhet. För det svenska utrikesdepartementets vidkommande blir det därför nödvändigt att även i fortsättningen pröva alla existerande eller nya spår i Wallenberg-affären, uttalar förre kabinettssekreteraren Arne F. Lundberg, ledaren för UD:s undersökningar i Wallenberg-affären.

— Det torde finnas anledning att på grund av de knapphändiga uppgifterna efterfråga kompletterande material hos ryssarna, men ännu är ingenting bestämt här om, framhåller utrikesminister Undén.

UD-MATERIAL

Utrikesdepartementet offentliggjorde i samband med att noten publicerades en del material i Wallenberg-frågan, bl. a. ett antal vittnesutlåg.

UD förklarar att i uttågarna särskilt bör beaktas, att enligt uttågarna ett tiotal fångar kortare eller längre period uttill i fängelse tillsammans med Wallenberg och eller dennes chaufför från Budapest, ungararen Langfelder. Dessa fångar fördes i slutet av juli 1947 till förhör. Dessa förhör gällde huvudsakligen om fångarna kände till Raoul Wallenberg och hans omgivning i Budapest och i Ungern och i Langfelders tillfångatagande. Efter förhören påbörjades de förhörda under viss tid i ensamceller.

FÖRHÖRDA ISOLERADES

Förhören torde, förklarar UD, endast ha haft till syfte att utröna hur mycket dessa fångar kände till om Wallenberg och Langfelder. Det måste efter förhören ha stått klart

ENVOYÉ ARNE LUNDBERG: "DET ÄR EN MÄRKLIG OCH OVANLIG HÄNDELSE"

Det är i och för sig en märklig och ovanlig händelse, att den sovjetiska regeringen på ryska myndigheter lägger ansvaret i ett fall som detta och framför sitt beklagande, förklarade envoyé Arne F. Lundberg, som i utrikesdepartementet lett undersökningarna, i en radiokommentar. Hållfastheten i det svenska bevismaterialet, som styrkt att Wallenberg hållits fängslad i Sovjetunionen, har därmed medgivits. Det ryska svaret bygger på ett enda dokument, som man anser sig ha grund betrakta som berättande. Wallenberg. Man anser sig böra dra slutsatsen, att Wallenberg avlidit. De ryska formuleringarna är inte helt kategoriska. Denna försiktighet i formuleringen kan vara naturlig, om all annan dokumentation underlåtit, vilket man får anse vara en enda möjliga förklaring till den uppgivna dokumentbristen på rysk sida.

RYSKA UPPGIFTERNA SANNOLIKT RIKTIGA

Sannolikheten talar för att de ryska uppgifterna är riktiga. Men de bygger på bara ett dokument, som kan vara oriktigt, och vi vill därför hålla alla möjligheter öppna.

Att den ryska säkerhetstjänsten i slutet på juli 1947 söpade igen spår efter Wallenberg genom att isolera medfångarna, som uttill tillsammans med honom, kan vara en rutinåtgärd i fråga om viktiga fångar. Det kan ha berott på att säkerhetstjänsten givit utrikesministeriet oriktiga uppgifter. Uppgifterna om Abakumovs roll förefaller långt ifrån orimliga, och det är naturligt om förloppet varit det som ryssarna angivit.

Ollenhauer gör förslag till säkerhetsprogram

BONN. Östtysklands för västiska socialdemokratiska partiet, Erich Ollenhauer, framlade på torsdagen ett europeiskt säkerhetsprogram som hans parti föreslår som alternativ till Atlantpaktens och Warszawapaktens:

- 1) En ömsesidig garanti mot aggression, 2) skiljedom för fredligt bilagande av tvister, 3) begränsade rustningar och rustningskontroll, 4) förskräkkan om ömsesidigt bistånd mot aggression utan veto, 5) amerikansk och sovjetisk garanti.

Detta system bör enligt Ollenhauer omfatta ett återförenat Tyskland samt dess grannländer, (Rouster)

KÖPENHAMN. Ransoneringen av bensin i Danmark har upphävts.

Däremot skall olja och fotogen fortfarande ransoneras.

för förhållandet att de förhörda haft god kännedom om såväl Wallenbergs verksamhet i Budapest som om dennes och Langfelders upplevelser efter tillfångatagandet. Den behandling, som de förhörda fick genomgå efter förhören, ger vid handen att de sovjetiska myndigheterna önskade så långt det var möjligt hindra ytterligare uppgifter av källorna om den svenska diplomatens öde.

Under denna fortsatta fängelsehållning har en bestämd tendens från de sovjetiska myndigheterna stått att isolera denna lilla krets bestående av F. d. cellkamrater till Wallenberg och Langfelder. De sammanfördes i stor utsträckning i grupper om två eller tre.

HILDING HAGBERG OM RAOUL WALLENBERG:

"Sanningen är bitter för oss alla"

— Jag är uppskådd över uppgiften att Wallenberg inte längre är i livet och att han dött i ett sovjetiskt fängelse, säger partiförordnande Hilding Hagberg i ett uttalande med anledning av sovjetregeringens meddelande om Raoul Wallenberg. Det hela tar sig för mig som meningslöst och grymt.

Raoul Wallenberg tillhörde nämligen de män i den svenska utrikesrepresentationens tjänst, vars insatser i kampen för att rädda nazisternas judiska offer vi känner om särskilt stolta över. I sådana länder har jag träffat folk av judisk börd, som priset hans mod och insatser för att rädda ungerska judar i Budapest under de sista veckorna kring årskiftet 1944-45, innan sovjettrupperna drev ut de tyska trupperna och gjorde slut på pilkorstascisternas terror.

De tyska nazisterna, liksom de ungerska pilkorstascisterna, hatade Wallenberg på grund av hans djärva räddningsaktioner. Men antifascister i alla länder hyllade honom för hans kamp i humanitetens tjänst och i Budapest är en gata uppkallad efter honom som en gård av tacksamhet och beundran.

Det tar sig för mig alldeles oförklarligt att han vid beträffande skulle hamna i ett ryskt fängelse i stället för att med årebetygelse

sterböras till sitt land. Meddelandet från sovjetregeringen ger både ett vittnesbörd om förvirringen efter det andra världskrigets slut och det brottliga godtycke som Berija och hans anhängare kunde utveckla.

Samtidigt känner man sig lättad över att dunklet i frågan skingrats. Sanningen är bitter för oss alla, och särskilt för Raoul Wallenbergs släktingar, men den är bättre än ovissheten. Jag beklivar att någon resning i världen skulle ha medfört att ge en motsvarande redogörelse.

I det långa loppet måste detta leda till ökat förtroende och ett bättre samarbete mellan Sverige och Sovjetunionen. För de svenska kommunisterna utgör det dessutom en bekräftelse på det allvar i den fasta beslutsheten, med vilken Sovjetunionens kommunistiska parti liksom sovjetregeringen går in för att livvidare efterkrigstidens mistag och trygga den mest allsidiga demokratisering och vakt-hållning kring lagarna och kring folkets rättigheter.

R. Wallenbergs diplomattjänst började med räddningsaktionen

Raoul Gustaf Wallenberg föddes i Stockholm den 4 augusti 1912 som son till löjtnanten vid flottan Raoul Wallenberg, vilken dog tre månader före sonens födelse. Raoul Wallenberg far var kusin med bankdirektörerna Wallenberg. Hans farfar var envoyén G. O. Wallenberg.

Efter en termin vid juridiska fakulteten i Politiska i Frankrike reste Raoul till USA för universitetsstudier i Ann Arbor, Michigan. Hans huvudämne var arkitektur och sin arkitekt-examen avlade han 1935. Han kom hem till Sverige 1935 och efter några

åra praktisk som affärsman arbetade han som utlandsdirektör i en svensk firma med intressen bl. a. i Ungern, som han lärde känna under Atskilliga affärer.

USA SATSADE MEDEL

På våren 1944 var det emellertid slut med företaget affärer på Ungern. Vid samma tid aktualiserades frågan om hjälp åt ungrarna judar. Svenska legationen i Budapest hade redan i mars 1944, kort efter de tyska truppernas intåg i Ungern, börjat hjälpverksamhet bland judarna. Detta arbete kunde snart vidgas genom att från amerikansk sida pengar ställdes till förfogande och genom att svenska regeringen anställde Wallenberg som sekreterare vid Budapest-legationen med uppgift att föreslå en särskild hjälpavdelning, C-avdelningen.

I juli 1944 anlände till Budapest den svenska legationen en ny arbetsutskott genom de vidtagna uppgifterna i samband med skyddet åt judarna. Den svenska hjälpliktionen, som till en början omfattade endast omkring 450 judar, vilka på grund av personlig anknytning till Sverige hade erhållit skyddspass, blev snart så känd i Sverige och USA att förfrågningarna och böner om hjälp oavslutligen ökade i antal.

Innehavarna av skyddspass skulle enligt ungerska regeringens medgivande inte deporteras utan fick bli i de n. k. svenskhusen på Pest-östra.

20.000 RÄDDADE

Senare fördes utan pilkorstascisternas vetenskap ytterligare tusentals personer till dessa hus eller gömdes på annat sätt, så att totala antalet av genom denna aktion räddade judar vid årsskiftet kom att uppgå till omkring 20.000.

Tack vare de ekonomiska resurser Wallenberg hade bakom sig kunde han genom ännu bestående humanitära organ bistå ett ständigt växande hjälpbehövande i ghettona och anordnades med mat, läkemedel

fortsätta hjälparbetet. Sålunda regeringen meddelade kategoriskt att den kunde respektera de svenska skydds-passen endast om svenska regeringen erkände det nya ungerska regeringen. På svensk sida ville man inte ta detta steg, och när svenska legationen senare vägrade att följa ungerska utrikesministeriet till dess evakueringsord i västra Ungern betraktades detta som en direkt ovänlig handling och regeringens hållning gentemot svenskarna och deras verksamhet blev i motsvarande grad stramad.

FILKORSAENA FLINDRADE

Den 23 december uppmannades svenska legationen att omedelbart lämna Budapest och medföra till ungerska regeringens evakueringsort. Då legationen vägrade göra detta (det var f. d. redan av praktiska skäl omöjligt) förklarade biträddade utrikesministern att han inte kunde svara för följderna. Några dag trängde pilkorstascisterna i de svenska legationsskänklarna, anhöll personalen och plundrade lokalerna. Även sedan en viss grad av ordning blivit återställt var besökskänslans handlingar och rörelsefrihet inskränkt till ett absolut minimum.

Under de kaotiska dagarna före den slutliga sovjetiska erövringen av Budapest hade de svenska besökskänslor följande: Den svenska legationen hade varit avskuren från varandra och alla förslutna den 16 januari 1945 till i sovjetisk hand avbröts definitivt förbindelserna med Wallenbergs avdelning, som hade sitt säte i Pest.

KONTAKT MED SOVJET- ARMEN

Wallenberg hade redan vidtagit förberedelser för att fortsätta sin verksamhet i det av ryssarna befridda området och synes så tidigt som den 13 januari ha fått kontakt med en sovjetisk befälhavare i området. Inte förrän den 17 kom han under sovjetisk eskort till Moskva till att nya förbindelserna öppnades i det av Sovjet befallna området för att hämta personliga tillhörigheter. För sina medarbetare förklarade han att han de senaste dagarna stått under sovjetiskt skydd och blivit väl behandlad men att han ändå kände sig som om han suttit i skyddskärl. Han skulle nu resa till marknadsk Mallnowskis högkvarter och lär i det sammanhanget ha sagt att han inte visste om det skedde som gäst eller som fånge.

Den 16 januari meddelar Sovjets utrikesminister svenska besökskänslor i Moskva att Wallenberg påträffats

Raoul Wallenberg, som mottagit svenska överläggningsarna i Moskva i mars-april 1956 och även i maj 1956 vid granskning och prövning av detta material har de sovjetiska myndigheterna förtagit en noggrann undersökning av de arkiv, som hänföra sig till redovisning av fängar och till undersökningsfrågor — "Sledstvenye dela" — i syfte att få en eventuella upplysningar om Wallenberg. Likaså har många personer förhörts, som skulle kunna ha något att göra med de omständigheter, som nämnts, del från svensk och del från ryska material. Som resultat av dessa åtgärder har det emellertid inte lyckats påträffa någon som helst uppgifter om Wallenberg i Sovjetunionen. Det har vid framkommit att ingen av de förhörda kände till någon person med namnet Wallenberg.

ARKIVFORSKNING GAV RESULTAT

I samband härmed har vederbörande sovjetiska myndigheter vidtagit en prövning av alla förhållanden från alla biträdesavdelningar i dessa fängelser. Som resultat av denna prövning av arkivdokument från sovjetstatens tjänst har det påträffats att de personer, som det finns grund för att de skulle ha varit i fängelse, inte har varit i fängelse. Detta dokument har förmedlat av en handskrift rapport till den förordade ministern för utrikesärenden i Sovjetunionen, Akabumov och skrivet av chefen för arkivförvaltningen vid detta fängelse. A. L. Smolitsov av följande innehåll:

Jag rapporterar att den eller de som fänges Wallenberg i natt plöteligt avled i cellen, förmodligen till följd av en uppkomsten myokardinfarkt. I samband med av eller givna instruktioner att personligen ha tillsyn över Wallenberg, utber jag mig avvisning om att vem skall uppträda att verkställas obduktion i syfte att fastställa dödsorsaken. 17 juli 1947. Chef för sanitetsavdelningen i fängelset, överste i medicinska tjänsten — Smolitsov.

På denna rapport finns följande anteckning av Smolitsovs hand: Efter personligen undersökt minuter. Det har påträffats att kramarna likt utan obduktion. 17 juli. Smolitsov. Man har inte lyckats finna några som helst andra upplysningar med karaktär av dokument eller vittnesmål så mycket mera som ovan omnämnda A. L. Smolitsov avled den 7 maj 1948. På grund av vad ovan anförts om slutatsen dragas, att Wallenberg, avled i juli 1947.

DEN ANSVARIGE HAR STRAFFATS

Raoul Wallenberg arresterades tydligen jämte andra personer i området för sovjetiska trupper krigshandlingar. Samtidigt kan anses otvivelaktigt att Wallenbergs senare kvarhållande i fängsligt förvar och likaså de oriktiga uppgifter om honom, som av vissa förutvarande ledare för säkerhetsorganen lämnats till Sovjetunionens utrikesministerium under en följd av år, utgjorde ett resultat av Akabumovs brottliga verksamhet. I samband med av honom begångna grova brott blev han bekant Akabumov, vilken bedrivit verksamhet som inneburit brott mot Sovjetunionens lagar och vilken strävat efter att välla Sovjetunionen all slags illa. Detta arbete har i enlighet med lagen av Sovjetunionens högsta domstol.

Sovjetregeringen framför sitt uppriktiga beklagande i anledning av vad som förekommit och uttalar sin djupa medkänsla till svenska regeringen och likaså till Raoul Wallenbergs släktingar.

ges på de ryska säkerhetsorganen, och sovjetregeringen uttalar sitt uppriktiga beklagande av vad som inträffat.

Beträffande avarer kan konstateras, att man i rysk sida nu medger, att Wallenberg varit fängslad i Sovjetunionen. Sätillvida stämmer avarer överens med det svenska bevismaterialet. Det måste emellertid starkt beklagas, att avarer innehåller så knapphändiga uppgifter. Ingenting säges om motiven för Wallenbergs fängelse eller om hans öde. Ären därefter. Vi förväntar att, om något nytt material framkommer i Sovjetunionen, vi omedelbart skall få del därav.

För Raoul Wallenbergs moder och släktingar, som under så många år fått leva i en fruktansvärd ovisshet, måste det ryska beaktat innehålla ännu ett hårt slag. De har vår djupa medkänsla.

Raoul Wallenbergs anhöriga underrättades på torsdagseftermiddagen.

SVENSKA UD FORTSÄTTER EFFTERFORSKNINGARNA

— Då det ryska materialet är så knapp, ligger väl den tanken nära att den på materialet baserade slutsatsen är behäftad med någon osäkerhet. För det svenska utrikesdepartementets vidkommande blir det därför nödvändigt att även i fortsättningen pröva alla existerande eller nya spår i Wallenberg-affären, uttalar förre kabinettssekreteraren Arne F. Lundberg, ledaren för UD:s undersökningar i Wallenberg-affären.

— Det torde finnas anledning att på grund av de knapphändiga upplysningarna efterfråga kompletterande material hos ryssarna, men ännu är ingenting bestämt härom, framhåller utrikesminister Udden.

UD-MATERIAL

Utrikesdepartementet offentliggjorde i samband med att noten publicerades en del material i Wallenberg-frågan, bl. a. ett antal vittnesutlåg.

UD förklarar att i uttågarna särskilt bör beaktas, att enligt uttågarna ett tiotal fångar kortare eller längre period utlåg i fängelse tillsammans med Wallenberg, och efter denna hänförelse från Budapest, uttalar Langfelder, dessa fångar fördes i slutet av juli 1947 till förhör. Dessa förhör gällde huvudsakligen resp. fångars kännedom om Wallenbergs verksamhet i Budapest och om dennes och Langfelders tillfångatagande. Efter förhören isolerades de förhörda under viss tid i ensamceller.

FÖRHÖRDA ISOLERADES

Förhören torde, förklarar UD, endast ha haft till syfte att utröna hur mycket dessa fångar kände till om Wallenberg och Langfelder. Det måste efter förhören ha stått klart

tydligt i formuleringen kan vara naturligt, om all annan dokumentation undantogs, vilket man får anse vara enda möjliga förklaring till den uppgivna dokumentbristen på rysk sida.

RYSKA UPPGIFTERNA SANNOLIKT RIKTIGA

Sannolikheten talar för att de ryska uppgifterna är riktiga. Men de bygger på bara ett dokument, som kan vara oriktigt, och vi vill därför hålla alla möjligheter öppna.

Att den ryska säkerhetstjänsten i slutet på juli 1947 söpade igen spår efter Wallenberg genom att isolera medfångar, som suttit tillsammans med honom, kan vara en rutinåtgärd i fråga om viktiga fångar. Det kan ha berott på att säkerhetstjänsten givit utrikesministeriet ockliga upplysningar. Uppgifterna om Akabumovs roll förefaller långt från orimliga, och det är naturligt om förloppet varit det som ryssarna angivit.

Ollenhauer gör förslag till säkerhetsprogram

BONN. Ordföranden för västtyska socialdemokratiska partiet, Erich Ollenhauer, framlade på torsdagen ett europeiskt säkerhetsprogram som hans parti föreslår som alternativ till Atlantpaktens och Warszawapaktens:

1) En ömsesidig garanti mot aggression, 2) skydd för fredligt tilläggande av tvister, 3) begränsade rustningar och rustningskontroll, 4) förbud mot ömsesidigt bistånd mot aggression utan vetorätt, 5) amerikansk och sovjetisk garanti.

Detta system bör enligt Ollenhauer omfatta ett återföretat Tyskland samt dess grannländer, (Reuttor)

KOPENHAMN. Ransoneringen av

benzin i Danmark har upphävts. Däremot skall olja och fotogen fortfarande ransoneras.

för förhållandet att de förhörda haft god kännedom om såväl Wallenbergs verksamhet i Budapest som om dennes och Langfelders upplevande efter tillfångatagandet. Den behandling, som de förhörda fick genomgå efter förhören, ger vid handen att de sovjetiska myndigheterna önskade så långt det var möjligt hindra ytterligare spridning av kännedomen om den svenske diplomaten.

De åtgärder, som i första hand vidtog, var att var och en av de förhörda sattes i ensamcell i cirka ett halvt års tid.

Under deras fortsatta fängelsestid finner man en bestämd tendens från de sovjetiska myndigheterna att isolera denna lilla krets bestående av f. d. cellkamrater till Wallenberg och Langfelder. De sammanfördes i stor utsträckning i grupper om två eller tre.

innan sovjettrupperna drev ut de tyska trupperna och gjorde slut på pilkorfascisternas terror.

De tyska nazisterna, liksom de ungerska pilkorfascisterna, hatade Wallenberg på grund av hans djärva räddningsaktioner. Men antifascister i alla länder hyllade honom för hans kamp i humanitetens tjänst och i Budapest är en gata uppkallad efter honom som en gård av tacksamhet och beundran.

Det ter sig för mig alldeles oförklarligt att han vid befrielsen skulle hamna i ett ryskt fängelse i stället för att med årebetygsläsa

ovissheten. Jag betvivlar att någon regering i världen skulle ha mode att ge en motsvarande redogörelse.

I det långa loppet måste detta leda till ökat förtroende och ett bättre samarbete mellan Sverige och Sovjetunionen. För de svenska kommunisterna utgör det dessutom en bekräftelse på det allvariga den fasta beslutsheten, med vilket Sovjetunionens kommunistiska parti liksom sovjetregeringen går in för att likvidera efterkrigstidens missag och trygga den mest allsidiga demokratisering och våldshällning kring lagarna och kring folkets rättigheter.

R. Wallenbergs diplomattjänst började med räddningsaktionen

Raoul Gustaf Wallenberg föddes i Stockholm den 4 augusti 1912 som son till löjtnanten vid flottan Raoul Wallenberg, vilken dog tre månader före sonens födelse. Raoul Wallenbergs far var kusin med bankdirektörerna Wallenberg. Hans farfar var envoyén G. O. Wallenberg.

Efter en termin vid juridiska fakulteten i Poitiers i Frankrike reste Raoul till USA för universitetstudier i Ann Arbor, Michigan. Hans huvudämne var arkitektur och sin arkitektexamen avlade han 1935. Han kom hem till Sverige 1935 och efter några års praktik som arkitektarbetade han som utlandsdirektör i en svensk firma med intressen bl. a. i Ungern, som han lärde känna under åtskilliga affärsresor.

USA SATSADE MEDEL

På våren 1944 var det emellertid slut med företaget affärer på Ungern. Vid samma tid aktualiserades frågan om hjälp åt ungerska judar. Svenska legationen i Budapest hade redan i mars 1944, kort efter de tyska truppernas intåg i Ungern, börjat hjälpverksamhet bland judarna. Detta arbete kunde snart vägas genom att från amerikansk sida pengar skickades till förfrågande och genom att svenska regeringens ambassad Wallenberg som auktoriserad vid Budapest-legationen med uppgift att förestå en särskild hjälpavdelning, C-avdelningen.

När Wallenberg i juli 1944 anlände till Budapest hade svenska legationen där en ny arbetsbörda genom de växande uppgifterna i samband med skyddet åt judarna. Den svenska hjälpaktionen, som till en början omfattade endast omkring 650 judar, vilka på grund av personlig anknytning till Sverige hade erhållit skyddspass, blev snart så känd i Sverige och USA att förfrågningarna och böner om hjälp oavslutligen ökade i antal.

Innehavarna av skyddspass skulle enligt ungerska regeringens medgivande inte deporteras utan fick bo i de s. k. svenska husen på Pest-sidan.

20.000 RÄDDADE

Senare fördes utan pilkorfascisternas vetskap ytterligare tusentals personer till dessa hus eller gemen på annat sätt, så att totala antalet av genom denna aktion räddade judar vid årsskiftet kom att uppgå till omkring 20.000.

Tack vare de ekonomiska resurser Wallenberg hade bakom sig kunde han genom ännu bestående humanitära organ bistå ett ständigt växande hjälpbehövande i ghettoerna och annorstädes med mat, läkemedel o. s. v. Genom Wallenbergs finansierades också en plan att söka skapa en människovärdig tillvaro för judiska barn.

I mitten av december förelmnades radikalt svenskarnas möjligheter att

fortsätta hjälparbetet. Sviden-regeringen meddelade kategoriskt att de kunde respektera de svenska skyddspassen endast om svenska regering erkände och nya ungerska regering. På svensk sida ville man inte ta detta steg, och när svenska legationen senare vägrade att till ungerska utrikesministeriet till de evakueringsort i västra Ungern beaktades detta som en direkt ovänlig handling och regeringens hållning gentemot svenskarna, och deras verksamhet blev i motsvarande grad åstramad.

FLYKORNA PLUNDERADE

Den 23 december uppmannade svenska legationen att omedelbart lämna Budapest och medföra till ungerska regeringens evakueringsort. De legationen vägrade göra detta (det var f. d. redan av praktiskt skäl omöjligt) förklarade biträdet utrikesminister att han inte kunde svara för följderna. Nästa dag trängde de pilkorfascisterna in i de svenska legationskanslerna, anhöll personalen och plundrade lokalerna. Även sådana av viss grad av ordning blivit skrämda var beaktningens handlingar och förfaranden beträffande till ett absolut minimum.

Under de kaotiska dagarna före den slutliga sovjetiska erövringen av Budapest hade de svenska beskickningstjänstemännen tidvis varit avskurna från varandra och när Pest-sidan den 15 januari 1945 föll i sovjetisk hand avbröts definitivt förbindelserna med Wallenbergs avdelning, som hade sitt säte i Pest.

KONTAKT MED SOVJET- ARMÉN

Wallenberg hade redan vidtagit förberedelser för att fortsetta sin verksamhet i det av ryssarna befriade området och synes så tidigt som den 13 januari ha fått kontakt med en sovjetisk befälhavare i området. Inte förrän den 17 kom han under sovjetisk eskort tillbaka till sitt nya förlägningsställe i källan i det av Sovjet beströdda området för att hämta personliga tillhörigheter. För sina medarbetares förklarande han att han de senaste dagarna stått under sovjetiskt skydd och blivit väl behandlad men att han ändå kände sig som om han sutte i skyddshäktet. Han skulle nu resa till mörskalk Mallnowskis högkvarter och lär i det sammanhanget ha sagt att han inte visste om det skedde som gäst eller som fånge.

Den 16 januari meddelar Sovjets utrikesminister svenska beskickningen i Moskva att Wallenberg påträffats och att åtgärder till skydd för honom och hans egendom hade vidtagits av de sovjetiska militärmyndigheterna.

Från de fascistiska pilkorfascisternas sammanbrott i Ungern. Bilden visar sovjetiska motorvagnsforband passera en ungarsk by, år 1944.

D N
14/2 1957

Hr Undéns livvakt

Den 22 maj 1951 ägde en interpellationsdebatt rum i riksdagen rörande forskningsarna efter R. Wallenberg. Interpellanten fru Gärde Widemar använde under debatten att vice utrikesminister Vysjinskis svar av 1947, enligt vilket Wallenberg var okänd i Ryssland, mögen kunde vara felaktigt. Mot denna tanke reagerade utrikesministern hänfyllt och överlagset. "Fru Gärde Widemar är en jurist, men kan ändå stå här och säga att den Ormeska kommitténs material visar att den ryska noten var lögnaktig. I den ryska noten står det att enligt vad ryska regeringen känner till är Wallenberg okänd. . . . Hur kan ett sådant påstående bevisas vara lögnaktig? Jag får nog säga att man bör ha litet ansvar för vad man säger här i riksdagen, även om det gäller normala ord till samhället." Denna utrikesministerns hållning kom flera gånger till uttryck under debatten. Ett annat anförande yttrade Undén att "det är rätt vägar av henne (fru Gärde Widemar), att påstå att det finns lögnaktiga uppgifter i den ryska noten" och att den ryska förklaringen "inte utifrån kan kontrolleras".

Nu är bevisat att hr Undén i dubbel måtto hade orätt. Det fanns många uppgifter i den ryska noten, eller, rättare sagt, denna not var totalt oriktig; om ordet "lögnaktig", vilket inte begagnades av fru Gärde Widemar, är tillämpligt beror på om man anser Vysjinskij ha varit i god tro eller själv lurad av underordnade polismyndigheter. Vidare: det har visat sig möjligt att "utifrån", genom en svensk utredning, kontrollera det ryska påståendet, och därför har det ryska utrikesministeriet i sin senaste not erkänt att Wallenberg åren 1945-1947 var fängslad i Ryssland.

Utrikesministerns uttalanden i interpellationsdebatten 1951 kan emellertid till nöda ursäktas med att han i ett offentligt anförande måste iaktta den form av diplomatisk hövlighet som består i respekt för en statsled-

nings deklARATIONER, även om man är övertygad om deras sanningslöshet. Hans nu avslöjade uppträdande inför Wallenbergskommittén i november 1947 är däremot ousäktligt. Han behandlade denna kommitté, som oegennyttigt verkade för Wallenbergs sak, med irritation och kallsinighet, för att begagna advokat Schartaus milda uttryck. Han sökte hävda att man borde tro på Vysjinskij, att någon anledning inte fanns att mindre lita på Ryssland än på USA, och han sökte spela översittare helt vid sidan av saken genom sitt förhör om folkbokföringen i de berörda staterna. Antingen trodde han på vad han sade och betygade därmed sin oskicklighet, eller trodde han inte på vad han sade och uppträdde alltså ohederligt; vare sig den ene eller den andra tolkningen är riktig, visade hans behandling av kommittén samma fantasifulla och formalistiska okänslighet som med sådant aningslös öppenhet markerades i kommentarerna vid balternas utlämnande år 1945. — Det bör tilläggas att en nästan abnorm brist på generositet visats, då nu, i efterhand, de enskilda personer som haft rätt och drivit på i saken ej fått något officiellt erkännande.

Man skulle kunna tro att var och en måste känna obehag och indignation inför detta. Vist inte! De socialdemokratiska tidningarna i Stockholm — Morgon-Tidningen, Aftonbladet, Stockholms-Tidningen — har enstämmigt uppträtt till utrikesministerns försvär: De är indignerade, för all del, men inte mot hr Undén, utan mot dem som angriper honom. De tvivlar tydligen inte på att hr Undén uppträtt på angivet sätt, men de finner uppträdandet helt i sin ordning. De bildar en livvakt, en grupp som väjrer sin herre, från vilket håll och av vilka skäl han än kritiseras.

Deras försvarsskrifter är korta, det är sant, de bär vittne om att saken är svår att förstå och att det kan ske blott genom snabba undvikanden och misstänklighetsgränsar av kritik. Låt oss gå igenom vad

som sagts. 1947, "då Stalin befann sig på höjden av sin makt" och "det drog ihop sig till kallt krig" och "västsidan ännu inte samlat sig till motstånd", skriver Aftonbladet, "var knappast rätta tillfället för en svensk utrikesminister att . . . kalla ryska utrikesministern för en lögnare". Hr Undén skulle, det måste väl vara meningen, ha trott på kommittén, men ha hycklat tillit till Ryssland med hänsyn till världsläget. Denna förklaring stannar inte ett ögonblick vid saken; ingen har begärt att hr Undén, privat eller offentligt, skulle kalla Vysjinskij för en lögnare; vad som kunde begäras är att han inte sökte övertyga kommittén om att Vysjinskij hade rätt, att han inte trakasserade dem och därmed gjorde sitt bästa för att deras arbete skulle hämmas eller inställas. Är det inte en rimlig fordran — endast förstärkt av det faktum att de kommitterade nu visats ha haft ostridigt rätt och hr Undén ostridigt orätt? Aftonbladet och Stockholms-Tidningen säger ytterligare att hr Undéns närmaste man, dåvarande kabinettssekreterare Arne Lundberg, gjort ett gott arbete; är det inte också hr Undéns förtjänst? Dels bör detta inte tillfrågan om utrikesministerns

uppträdande 1947, dels torde vara allmänt känt att med hr Lundbergs utnämning år 1951 och på hans initiativ en helt annan aktivitet än tidigare utvecklades i Wallenbergsärendet — det var inte, mycket förskött uttryckt, hr Undéns förtjänst. Morgon-Tidningen plumsar djupare ned i sitt svar; den replikerar blott att det måste vara "privata hämndkänslor" som dikterat ledaren i Dagens Nyheter. Det är obehagligt att replikera på ett så lågt plan, men den förklaringen må tillåtas att Dagens Nyheter chefredaktör, som här torde åsyftas, aldrig haft skäl till "privata hämndkänslor" mot utrikesministern (alldeles tvärtom) och att det uteslutande är hr Undéns politik, från balternas utlämnande till vad som i dagarna framkommit, som är bakgrunden till våra angrepp.

För de medborgare som inte är fängna i det partipolitiska spelet är domen över utrikesministerns handlingsätt i detta fall säkerligen klar. Han har gjort ett grovt misstag eller medvetet sökt föra Wallenbergskommittén bakom ljuset — vilket av dessa alternativ man än väljer, är det ofrånkomligt att han därjämte uppträtt med oförskött stämpling och hårdhet.

Pryda tidningar

De svenska partierna företräder, om också alltmer vagt och obestämt, skilda politiska tendenser; det vore för mycket att numera tala om åskådningar. Därför är det naturligt att svenska tidningar som tar ställning politiskt — och det gör så gott som alla — anser sig närmast stödja ett visst politiskt parti, och vi har därför i svensk press den vanan att notera tidningarnas partifärg. Ett annat förhållande råder exempelvis i USA, där partierna i varje fall inte på lång sikt förete skilda politiska linjer, utan växlar i uppfattning under skilda tider och i skilda regioner; i detta land är därför flertalet tidningar betecknade som partilösa.

Graden av samhörighet eller anknytning till ett parti skiftar självfallet i hög grad. Den som har gått igenom svensk press under årtionden kan inte betvivla att sålunda de socialde-

mokratiska tidningarna är mer "partitrogna" än de tidningar som rubriceras som anknutna till folkpartiet. Detta är väl begripligt och på intet sätt att fatta som en generell kritik av den socialdemokratiska pressen. De socialdemokratiska tidningarna har nämligen nästan genomgående startats av eller fått understöd av partiet eller till partiet anslutna organisationer: eljest skulle denna partipress knappast ha kunnat uppkomma. De borgerliga tidningarna har däremot i stor utsträckning kommit till på privata initiativ och är fortfarande privata. Det är därför en självfallen sak att deras bundenhet till ett visst parti inte får samma styrka.

Här denna bundenhet gestaltas på en exemplifieras med Dagens Nyheter. Tidningen är traditionellt under skilda ägare eller ägargrupper, frisinad eller liberal. Denna inriktning

avskiljer dels genom ett av tydligt och politiska medel, dels genom ett stadigt i kontakt med cheferna, enligt vilket "Dagens Nyheter" redigeras i den traditionella frisinade linjen. Denna bestämmelse klädd enligt vår mening att den måste ha ett allmänt liberal inriktning — en fordran som visserligen i dessa tider är föga sägande —, dels att den inte kan generellt, och särskilt inte vid politiska val, stödja något annat parti än folkpartiet. Inom denna ram har tidningens politiska ledning, chefredaktören och den grupp av skribenter som samarbetar med honom, frihet att bestämma tidningens linje; denna linje kan alltså avvika från folkpartiets och innefatta kritik av folkpartiets ståndpunktstagande, men den kan inte medge att tidningen i allmänhet stöder något annat parti. En liknande situation föreligger säkerligen i ett stort antal tidningar.

Hela detta problem har blivit aktuellt genom Landsorganisations inköp av Stockholms-Tidningen och Aftonbladet. Dessa tidningar skall enligt LO:s ordförande inte bli neutrala, utan ge klart uttryck för den ideologiska och genomsyrade av svenska arbetarrörelsen. Huruvida svenska arbetarrörelsen ideologiskt är besatt är visserligen svårt att fastställa, men enligt många uttalanden och principdeklARATIONER är den socialdemokratisk — vad nu detta ord i dagens läge innebär. Trots detta har de båda tidningarna inte velat kalla sig socialdemokratiska, utan håller på att de är partilösa. Det kan nog rent av sägas att detta förhållande av partilösheten är det mest framträdande i tidningarnas mera principiella förklaringar. Senast kom sympunkten fram då Aftonbladet häromdagen fick en ny politisk redaktör. Denne säges vara socialdemokrat, "men vill, i händelse någon etikett skall anbringas, helst bli etiketterad som partilös"; i en ledare, som i sin rimlighet och obestämthet närmast liknar ett modernt partiprogram, har den nye politiske redaktören på några punkter med berömvärd bestämdhet tagit avstånd från en del gängse politiska fraser. "Terner som 'borgerlig' och 'socialistisk' har i mycket förlorat annan mening

än den att vid valen uppmanas anhängarna och skrämma de tvevhåga. . . . Efter vår mening måste varje fråga bedömas för sig. Varken samhällsinflytande eller enskild äganderätt är något värde i sig — de är instrument som kan brukas till skada eller till gagn för den enskilde, gruppen eller samhället." Det

betonas också att tidningen skall vara obunden och väja sig mot varje försök till drigerig. I dessa uttalanden instämmer i det väsentliga Stockholms-Tidningen i en ledare i går.

Vid en diskussion av denna hållning vill vi först understryka att de båda tidningarnas övergång till LO enligt vår tidigare deklarerade uppfattning är att hälsa med glädje. Tidigare var tidningarna åtminstone i vissa frågor organ för ägarens speciella intressen och åsikter; detta förhållande var pinsamt, och dess olustighet uppfattades kanske alldeles särskilt i en tidning som Dagens Nyheter, likaledes privatägda; men självständigt redigerad; enligt vår mening har de båda tidningarna i skilda avseenden blivit bättre efter förändringen — och det inte bara därför att de upphört att vara språkrör för ingenjör Kreuger — även om vi kanske i ännu större utsträckning än förr hyser en avvikande mening i skilda sakfrågor. Vi betvivlar inte heller att det ligger en realitet bakom de båda tidningarnas uttalanden om att de inte vill vara strikt partibundna och inte vill lyda från ägarhåll givna direktiv. Då dessa tidningar uttalar exempelvis att ord som "borgerlig" och "socialistisk" är föga givande kan vi helt instämma, allra helst som det är åsikter som ofta framförts i Dagens Nyheter.

Frågan kvarstår emellertid varför dessa tidningar skall beteckna sig som partilösa. Dagens Nyheter's argaste motståndare — och de är verkligen arga — torde inte bestrida att tidningen är oberoende av folkpartiet och mycket ofta ger uttryck åt åsikter som inte överensstämmer med eller är diametralt motsatta folkpartiets; detta hindrar inte att vi godtar etiketten fp. Att de båda nu distinkterade tidningarna kommer att inta en mer självständig hållning till det parti som de

närmast avser att stödja betvivlar vi som sagt inte, utan konstaterar med glädje, det innebär hoppas vi, att parti bundenheten i varje fall bli mindre än låt oss säga i Svenska Dagbladet, den gamla liberala Stockholms-Tidningen eller den nuvarande Morgon-Tidningen. Men varför skall tidningarna vara fria för att bekänna sin allmänna benägenhet att stödja ett bestämt politiskt parti? Här mistänker man en önskan att genom er låt oss säga tvivelaktig deklARATION behålla gamla premianter och framför allt en önskan att under partilösheten maskt småningom driva över den reducerade gruppen av läsare till socialdemokratien. Varför inte följa den praxis som nuförtid är den svenska pressen och tala om vilket parti man i stort sett vill stödja?

PRESSGRANNAR

Hr Sköld har i en artikel i Morgon-Tidningen (6) avfärdat förslaget om en redigande folkkommission i penningströgen. Frågan är för övrigt och svårbeslutsam till det folket skall kunna ta ställning till den. Hr Sköld inför emellertid, såsom Handels-Tidningen (fp) framhåller, ett nytt moment i debatten när han gör en uppställning av huvudprinciperna i de föreliggande förslagen, som några överensstämmer med de av folkpartiet hr Wedén i en motion formulerade huvudalternativen i en tänkt folkkommission. En jämförelse mellan de båda politikernas formuleringar bör därför, påpekar tidningen, göra slut på pratet om att man inte skulle kunna enas om en rimlig och klar utformning av frågorna i en folkkommission. SA här ser hr Skölds uppställning av de olika alternativen ut:

- 1) Statlig tilläggs-pensionering, obligatorisk för löneanställda, frivillig och individuell för övriga förvärvsarbetande.
 - 2) Genom kollektivtval överenskommen kollektiv tilläggs-pensionering, kompletterad med frivillig och individuell, i enskilda försäkringsanstalter.
 - 3) Statlig tilläggs-pensionering, enbart frivillig och individuell.
- Och så här hr Wedéns:

- 1) En obligatorisk, för alla löneanställda likformig tilläggsförsäkring samt en frivillig, individuell tilläggsförsäkring för icke-löneanställda.
- 2) En valfri tilläggsförsäkring, i huvudsak avsedd för löneanställda, vars omfattning i väsentlig mån skall bestämmas genom överenskommet

D • N

21/2 1957

Noten om Wallenberg

I en not som avgavs för två veckor sedan erkände den ryska regeringen efter tolv års tystnad, undanflykter och bestridanden att en person, som sannolikt var Raoul Wallenberg, hållits fången i Ryssland sedan början av år 1945. I noten uppgavs vidare att denna person avlidit i fängelset i juli 1947. Den ryska regeringen förklarade att den icke tidigare ägt kännedom om dessa förhållanden, eftersom Wallenbergs fångenskap och död hemlighållits av den dåvarande ryske säkerhetsministern, en man som sedermera avrättats för grova brott mot den ryska staten. Visserligen beklagade den ryska regeringen vad som skett, men syfted med dess not var tydligen främst att hävda sin oskuld genom påståendet att Wallenberg i realiteten varit en brottslig ministers privata fänge.

Den svenska not som nu avgivits i saken betonar med rätta att "Sovjetregeringen icke kan avlasta sig ansvaret" för vad som skett. Bakom dessa ord ligger en hård kritik av den ryska regim som åtminstone enligt de nuvarande makthavarnas försäkningar inte är i stånd att få klarhet om vad som i en väsentlig sak görs av underordnade myndigheter, utan under årtal kan hållas i okunnighet om en fängslad främmande diplomats öde. Notan nöjer sig emellertid inte med detta påpekande. Det fastslås också att förklaringen i själva verket på en central punkt inte kan godtas. Det heter i noten "att så länge Wallenberg var internerad i ett fängelse i Moskva, Sovjetregeringen icke kan ha varit ur stånd att i anledning av de många démarcherna från svensk sida skaffa sig tillförlitliga upplysningar i saken, ifall den hade verkställt de noggranna undersökningar, som den försäkrat svenska regeringen upprepade gånger att den företagit". Formuleringarna i detta uttalande är visserligen något invecklade — huruvida diplomatin nödvändiggör en sådan inpackning av sanningen skall vi inte gå in på — men vad man vill säga måste rimligen vara att den ryska regeringen under en följd av år farit med osanning: denna regering har inte vidtagit de grundliga undersökningar som den utlovat och säger sig ha genomfört, ty eljest skulle på ett tidigare stadium uppgifter om Wallenberg ha kunnat lämnas.

En liknande anklagelse framförs i notens sista stycke, där den svenska regeringen säger sig ha "svårt att tro" att all dokumentation rörande Wallenberg utom den i den ryska noten citerade rapporten skulle vara utplånad. Även här har Sverige utomordentligt starka skäl för sin ståndpunkt. Enligt det ryska svaret skulle man i fråga om Wallenberg endast ha kunnat framskaffa en skrivelse från en fängelseläkare till inrikesministern om Wallenbergs död jämte uppgift om att hans lik förbränts utan obduktion. Det ter sig alldeles otroligt att den ryska regeringen från Wallenbergs fängelseperiod under två och ett halvt år inte skulle kunna få fram andra uppgifter än dessa. Det är självfallet att ryssarna genom förhör av tjänstemän och fångvaktare måste ha möjlighet att uppsåra och redovisa vad som hänt med en helt annan fullständighet. Just därför finns det anledning att misstänka —

även om man inte med säkerhet kan påstå det — att den senaste ryska noten är lika lögnaktig som de många föregående och att uppgiften om Wallenbergs död år 1947 tillverkats för att få slut på diskussionen i Sverige och mellan Sverige och Ryssland.

Den svenska regeringens deklaration slutar med en förväntan om att om ytterligare material framkommer i saken, detta skall delgivas Sverige, och en erinran om att den svenska regeringen skall "ställa till förfogande det ytterligare material rörande Wallenberg som av den svenska regeringen bedömes vara av betydelse för fortsatta undersökningar i Sovjetunionen". Formuleringarna är anmärkningsvärt försiktiga. För var och en måste det vara uppenbart att den ryska regeringen kan framskaffa ytterligare material, och detta antydes ju i realiteten tidigare i den svenska noten. Vad material från den svenska regeringens sida beträffar anges det inte om vi redan anser oss sitta inne med sådant material eller blott räknar med möjligheten att i framtiden erhålla det. Den svenska regeringen borde mera energiskt och tveklöst ha begärt mera fullständigt besked från rysk sida.

Prenumerer
från 1 mars

på

DAGENS NYHETER

Sveriges STÖRSTA tidning

★

A. Stockholmsupplaget

kostar:

Stor-Sthms
tidn.-område 1

Månad 7: 50

Kvartal 22: — 2

Halvår 43: 50 3

I Stockholm med omgivn
mottages prenumeration per
99 40 00

Tege

S:t

F

på

h:

u

Forward: Om Idrottsbladets "enorma skillnad" * Sporten

NY IDAG

Fredagen den 8 februari
Nr 33 Upplaga A
1957 — Pris 30 öre

Besked om Raoul Wallenberg Avled för nära tio år sedan

Raoul Wallenberg är död. Han avled natten till den 17 juli 1947 av blodpropp i hjärtats kranskärl, under den tid han vistades i Ljubljankafängelset i Moskva. Detta meddelades på onsdagen i ett memorandum som Sovjetunionens vice utrikesminister Gromyko överlämnade till svenske ambassadören Rolf Sohlman. Man hade under efterforskningarna anträffat och sedan för sida granskat en rapport som ställts till den som Berijas medbrottsling avrättade före säkerhetsministern Abakumov.

Abakumovs brottsliga verksamhet anges ledas av en till olika av kommunkategorierna

Raoul Wallenberg

var och till att oriktiga uppgifter om Wallenberg lämnades till Sovjetunionens utrikesministerium från vissa förutvarande ledare för säkerhetsorganen.

Rapporten om Wallenberg lämnades av den 1953 avlidne chefen för Ljubljankafängelsets sjukvårdstjänst Smoltsov. Sovjetregeringen framför sitt uppriktiga beklagande och uttalar sin djupa medkänsla till svenska regeringen

och till Raoul Wallenbergs släktingar.

Svenska regeringen förklarar att den väntar, att om något nytt material kommer fram i Sovjetunionen, den omedelbart skall få del av det.

Meddelandet från sovjetregeringen ger både ett vittnesbörd om förvirringen efter det andra världskrigets slut och det brottsliga godtycke som Berija och hans anhängare kunde utveckla, säger partiordförande Hilding Hagberg bl. a. i ett uttalande.

Samtidigt känner man sig lättnad över att dunklet i frågan skingrats. Sanningen är bitter för oss alla, och särskilt för Raoul Wallenbergs släktingar, men den är bättre än ovissheten. Jag betvivlar att någon regering i världen skulle ha modet att ge en motsvarande redogörelse, förklarar Hagberg.

SID. TVÅ OCH FYRA

"Sovjetregeringen kan ej avlasta sig sitt ansvar"

Noten var i sig en del av ett stort memorandum, daterat 31 januari 1947, som Sovjetunionens regering förklarar att av den utredning rörande den svenske beskickningssekreteraren Raoul Wallenberg den sålunda beordras att Wallenberg avled i ett fängelse i Moskva natten till den 17 juli 1947. Ansvaret för den svenske diplomatens kvarhållande i fängelse och för de örikliga uppgifter som sålunda den 18 augusti 1947 under en lång följd av år lämnats den svenska regeringen, läggs på de sovjetiska säkerhetsorganen och Sovjetunionens regering uttalar i ett örikligt beklagande av vad som har inträffat. Tillika meddelas att den person i säkerhetstjänstens ledning som varit den närmast ansvarige för övergreppet mot Wallenberg har för grova brott dömts till döden och avrättats.

"Ansvaret kan ej avlastas regeringen"

Svensk opinion är med rätta upprörd över vad som förekommit i denna sak. Om den sovjetiska säkerhetstjänsten kunnat handla så egenmäktigt att den gjort ett neutralt lands diplomatiska tjänsteman till fånge och hållit honom i fängelse under två och ett halvt år utan att rapportera därom till Sovjetregeringen eller till utrikesministeriet, så är detta i och för sig ett förhållande för vilket Sovjetregeringen inte kan avlasta sig ansvaret. Genom att beklagande har Sovjetregeringen också erkänt sitt ansvar. Härill kommer att så länge Wallenberg var innesluten i ett fängelse i Moskva, Sovjetregeringen inte kan ha varit utgående att i anledning av de många demarcherna från svensk sida skaffa sig tillförlitliga upplysningar i saken, ifall den hade verkställt de noggranna undersökningar som den försäkrat svenska regeringen upprepade gånger att den företagit.

Det får i detta sammanhang erinras om att ambassadören Sohlman senast dagen före den som uppgivits för Raoul Wallbergs död i Sovjet

unionens utrikesministerium påminde om Wallenberg. Dessförinnan hade omkring 20 svenska påminnelser gjorts. Denna fråga i Moskva, efter det vice utrikesminister Dekanosov den 16 januari 1946 skriftligen meddelat den svenska beskickningen i Moskva att Wallenberg påträffats och ställt under sovjetiskt beskydd.

"Svårt tro att allt material är borta"

Den svenska regeringen har svårt att tro att all annat dokumentation rörande Wallbergs vistelse i sovjetiska fängelser från den rapport som omnämnas i Sovjetregeringens memorandum skulle vara helt utplånad. Den förväntar därför att om ytterligare material framkommer i Sovjetunionen, som kan klarlägga vad som hänt Wallenberg, detta delges det svenska utrikesdepartementet. A sin sida förbehåller sig den svenska regeringen att ställa till förfogande det ytterligare material rörande Wallenberg som av den svenska regeringen bedöms vara av betydelse för fortsatta undersökningar i Sovjetunionen.

Raoul Wallbergs minne hyllat av judiske presidenten

NEW YORK, onsdag.

AP. Dr Nahum Goldman, president för den judiska världskongressen, har hyllat Raoul Wallenberg i ett telegram till ambassadör Erik Boheman. Det judiska folket kommer alltid att minnas Wallenberg "med vördnad och tacksamhet för att han räddat tusentals judar från nazisterna i Ungern under andra världskriget", säger Goldman och fortsätter:

— I sin hängivenhet för mänsklighetens högsta ideal och med sitt övervinnliga mod tjänade Wallenberg på ett föredömligt sätt sitt land, vars ädla traditioner han hedrade med att ge sitt liv, och mänskosläktet, för vars välfärd han gjorde den största tänkbara uppgift.

Raoul Wallbergs föräldrar missbelättna med UD-svaret

Vi är missbelättna med den senaste svenska noten till Moskva, som i ett sådant innehåll faller tillbaka på de metoder som UD använt under tiden från 1946 till den 2 februari 1952. Förklarar Raoul Wallbergs mor från Mar von Dardel och hennes make Fredrik von Dardel i ett uttalande för UD på onsdagskvällen.

Det förklarar de i en underökning om Raoul och inte hans återlämnande. Vi vet att han varit i livet efter den 17 juli 1947 och hoppas att han lever ännu i dag. Vi vet också att UD i Moskva under Stalins diktatoriska information om Raoul Wallbergs fall att såväl Moskva som Stockholm har valt underordnade Raoul Wallbergs fall. Stalins diktatoriska information om Raoul Wallbergs fall att såväl Moskva som Stockholm har valt underordnade Raoul Wallbergs fall.

Minskall von Dardel var högt uppsatt vid den ungerska fronten i slutet av andra världskriget i Ungern och vi vet att Raoul Wallbergs fall att såväl Moskva som Stockholm har valt underordnade Raoul Wallbergs fall.

Vi vill också erinra om att Raoul Wallbergs fall att såväl Moskva som Stockholm har valt underordnade Raoul Wallbergs fall.

Vi fördrar att frändeles författaren Rudolph Philipp som representant för den tyska regeringen i Moskva som minalexpert ska samarbeta med en av regeringen utsedd hög ambassadör i UD beträffande noter och allt som rör i fallat på samma sätt som fallat varit under tiden december 1951-juni 1952.

För notens publicering fick fru von Dardel från UD meddelande om dess innehåll.

1 900 sidor dokument

Han slapp.

OCH RAOUL WALLENBERG MISTE SIN FJÄRDE CHANS.

Men en obehaglig incident skulle Sohlman inte undvika.

Under hans semester skrev fru Maj von Dardel — Raouls mor — ett rörande brev till Generalissimus Stalin. Lofullt skickade hon brevet via UD istället för med reguljär post.

Brevet blev fullständigt liggande på svenska ambassaden i en dryg månad i väntan på ambassadörens återkomst.

Brevet — från en förtvivlad mor till en maktig far — kom aldrig fram till adressaten.

Det stoppades av Sohlman med en mycket kryssad förklaring och återsändes till fru Dardel via UD.

RAOUL WALLENBERGS FEMTE CHANS HADE SPÖLKRATS.

Sohlman sökte senare spela chevalerisk. Han telegraferade:

— Om det nu enbart gäller att lugna fru Dardel så går det givetvis att låsa en massa hos ryska UD närsohlet.

Det framgår inte av telegrammet om han avsåg en själslös försök för hennes son.

Men det framgår med övertygande tydlighet, att Raouls femte chansning inte möttes av motstånd från flera till inom UD.

■ MÄRKT "FÖRTROLIGT"

Att de hundratala telegrammen om Raoul märktes "förtroligt" beror i regel på två saker: avskickaren ville att pressen hölls utanför och helst också den wallenbergiska familjen.

Den innersta orsaken torde dock vara att Raoul av karriärdiplomaterna betraktades som en katt som hamnat bland hermellinerna.

● Han "attachéerades" plötsligt till vår beskickning i Budapest.

● Han fick sin egen avdelning och snabbt världerykte.

● Han kunde utfärda egen, svenska skyddspass till dödsdömda människor.

● Han jobbade inte i den vanliga diplomatiska trampkvarnen — han gjorde sin egen karriär.

● Han hade dolda konton och var redovisningskyldig enbart för okända uppdragsgivare.

● Hans plötsliga ekonomiska direktiv kunde ge UD:s kassaförvaltare gråa hår.

● Han jobbade oegennyttigt. När han försvann i Pest den 16/1 1945 hade han inte tagit ut sin UD-lön sen den 10/7 1944. Den uppgick till 16 000 kr. Hans mor hade bett UD betala skatt och försäkringar så att han — när han blev borta — bara hade 4 798,90 kr innesittande.

Det finns också bland de gamla dokumenten bevis för en viss hämndlystnad från UD:sida.

Redan innan krigsslutet, när Raoul dagligen befann sig i livfara i Budapest, satt byråkrater i Stockholm och noggrant hans telegrafiska berättelser av pengar.

Det förekom att utbetalningarna fördröjades av slarv och nonchalans.

Men vad som är värst: När han var borta — död eller fångad — och personer som han var skyldig pengar för utlägg i Ungern kom till UD vinkade man med kalla handen. Flera nödlidande människor fick vänta i Årstad på sin rätt.

För UD var Raoul Wallenberg aldrig någon riktig diplomat. Hans verksamhet — för vilken han var känd till fredspriset — blev för byråkraterna aldrig mer än ett nödvändigt ont.

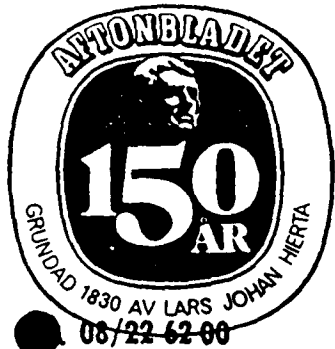
Kvällens
fråga

TROR DU RAOUL WALLENBERG LEVER — I SÅ FALL VAR OCH HUR?

Ring Aftonbladet/DIREKT i kväll klockan 19-21. Telefon 08/20 28 23.

RAOUL WALLENBERG, svensken som hjälpte judar undan nazisterna i Budapest under andra världskriget, har varit en het potatis i svensk utrikespolitik under tre årtionden. Men de första åren efter kriget var aktiviteten på diplomatnivå låg. Man ville inte röra ryssarna avslöjar frisläppta dokument från utrikesdepartementet.

Text:
Börje
Heed

Nyheter varje dag sedan AFTONBLADET

A 30

xxx

Torsdag 31 januari 1980

UD SVEK RAOUL Wallenberg

□ □ Hittills helt hemliga papper om Raoul Wallenberg släpptes i morse av utrikesdepartementet.

Dokumentet täcker även 1944-49 och visar, anser Börje Heed, Aftonbladets journalist, som under många år följt Wallenberg-affären, att obegripliga tabbar gjordes av de svenska ambassadcheferna i Moskva.

Det var ett faktum, påstår han efter att ha läst de frisläppta papperen, att "Excellensens förlamande hand lade sig över många nya idéer och försök till initiativ". De två med klandrar mest är ministerrarna Staffan Söderblom och Rolf Sohlman. All deras politik gick ut på att inte reta ryssarna. Fem chanser att få loss Wallenberg missades. Svenskarna uppfattade inte signalerna om att ett utbyte av

Wallenberg mot ryssar i väst var möjligt. Inte ens när Sverige gjorde den hårt kritiserade utlåtningen av 146 baltar.

Hemliga dokumenten släppta i dag

— Beklämmande läsning, säger Börje Heed om den frisläppte luntan.

Sidorna 18-19

Hans Ericson kvinna — sek

Britt Andersson, 45, är den nya kvinnan har den senaste tiden varit Ericson: Transport. Nu har hon också slutat på ström av journalister till Hans Ericson Östermalm i Stockholm.

Han berättade om sitt liv. Det gamla Ett är i alla fall säkert: Hans Ericson ska

Sidorna 6, 7, 8, 9, 10, 11

I dag lyfts hemligstämpeln efter 35 år -

I dag släppte Utrikesdepartementet sju "bäckböcker" med 1900 sidor dokument i Raoul Wallenberg-affären. De täcker åren 1944-1949.

De betydligt tyngre och sensationellare vittnesmålen från åren 1950-1979 kommer att offentliggöras först i höst. Men även dagens "bokbomb" innehåller betydligt av dynamit.

● Varför — frågar här Aftonbladet — blev den fängslade Wallenberg så skändligt av våra diplomatiska representanter i Moskva?

● Varför avbjöde man två gånger amerikansk hjälp?

● Varför stannades Raouls mors förtrivlade brev till Stalin?

Den s k Wallenberg-affären, som nu 35 år efteråt fängslar en hel värld, började så här:

Den 17 januari 1945 kl 23.29 telegraferade Sveriges minister i Moskva Staffan Söderblom till UD i Stockholm:

"Biträdande ryske utrikesministern Dekanov meddelar att i den av sovjettrupper erövrade delen av Budapest vid Benczurgatan (Pest) påträffats Raoul Wallenberg. Militärmyndigheterna har vidtagit åtgärder för att skydda Wallenberg och hans egendom."

Den försvunne svenske legationssekreteraren hade påträffats.

Men redan i detta telegram tillfogade minister Söderblom en mening som sen skulle bli en svensk följetong från Moskva:

"Jag anser att publicering bör anses".

MUNKÖRG

Ingen publicitet. Munkörg på svenska pressen. Servill uppvaktning av de styrande i Krent. Ingen hjälp utifrån, inte ens från USA. Total förtrostan på vad de ryska myndigheterna behagade företa med den svenska legationspersonalen från Budapest. Irritation över förelag som kom från Stockholm. Allt skulle bestämmas av ministern i Moskva.

Denna uttalanden, som blev en del av huvudutredningen, Gunnar Häggblom och Rolf Schliman.

Med ett lyande undantag: Chargé d'affaires Ulf Barck-Holst (som länge liden var karaktär för Häggblom och som verkligen sökte ryssarna på uppgifter om Raoul Wallenberg).

Samtida arbetade hundratals UD-anställda på olika nivåer över hela Europa med att undersöka minsta spår efter den försvunne kollegan. Mängder med rapporter inlämnade till Riksförsvarets palats vid Gustaf Adolfs torg i Stockholm. Nyheten att Wallenberg var omhändertagen av ryssarna var ju självklart ett faktum.

I dessa dagar var givetvis oron över den svenska legationspersonalen i Budapest lika stor. Den var helt försvunnen.

Så svåra böden, påstått. De svenska ryssarna kom efter många sträpande helheliga till Moskva — nu var det Wallenberg som var borta. Vårsligen erkände den ryske utrikesministern Andrej Vyssinskyj två år senare att ryska UD den 14/1 1945 verkligen erhållit meddelande från en militär chef att Wallenberg omhändertagits i Budapest, men närmare kontroll på svensk begäran hade visat att svensken tyvärr inte fanns i Sovjetunionen.

FÖRSTA LÖGEN

Denna replik av Vyssinskyj har kallats den första stora ryska lögen om Wallenberg. Den serverades rakt i ansiktet på Sveriges nye ambassadör Rolf Schliman.

Det skedde den 18 augusti 1947. (I dag påstår Sovjet att det inte rörde sig om någon lögn. Raoul Wallenberg fanns inte längre i Sovjet. Han hade nämligen 21 dygn tidigare — nättill till den 17/7 1945 — avlidit i Ljubljankämlingsläst av hjärtinfarkt.)

Denna uppgift lämnade dock inte Vyssinskyj Sverige fick vänta på beskedet i drygt 10 år. Och det är ingen som längre sätter tilltro till den ryska uppgiften. Den kommer också att helt vederläggas när UD fyrrar av sin nästa ledning av hitills hemligstämplade dokument.

Vyssinskyj blev — trots sin sanningslösa uttalo — senare rysk chefskollager och medlemman under Stalins stora utrensningssaker.

Ambassadör Schliman överlämnade dikatorn och slutade som döyden till diplomatiska kårer i den ryska huvudstaden Moskva. En av orsakerna till att Sovjet på bekäring om efter att förstås skänkt att man omhändertagit Wallenberg var — det framgår tyvärr nu av de frisläppta dokumenten — den obegripliga fästet som dik-tilla hade visat av våra beskickningschefer i Moskva.

Den 25 september 1945 — sju månader efter det ryssarna "levitit" Wallenberg — skrev minister Staffan Söderblom ett handbrev till UD i Stockholm:

"Amerikanska ambassaden här har heller inte tidigare gjort någon hän-vändelse till ryssarna angående Wal-

STAFFAN SÖDERBLOM. Fick beskedet om att Wallenberg var i gott rykt förvar. När Sovjet sedan förnekade att svensken fanns inom landet vägrade Söderblom ta emot amerikansk hjälp. Till Stalin sa han: — Jag tror att Wallenberg mörkades i Budapest.

ULF BARCKHOLST. Svarade under långa perioder som chef för Sveriges ambassad i Moskva under Häggbloms frånvaro. Var den som verkligen ansträngde sig för att söka lösa gåtan med den försvunne kollegan.

ROLF SCHLIMAN. Bekände att "käre tandem" med USA i försöken att få ryssarna att släppa Wallenberg. Stoppade ett rörande brev som fru Maj von Dardel, Raouls mor, skrivit till Stalin.

GUNNAR HÄGGBLOM. Gjorde ständigt nytta när han lade var i Moskva. Ryssarna hade uppfattningen att både långa från-varoparader inne-bar en protest mot tystnaden kring Wallenberg. Men så var inte fallet.

Påstendet var — kan man ju påstå — en vitt lögn till UD.

Hela sanningen kommer fram i boken, när alla dokument läggs på bordet. Den kan likväl berättas här och nu:

Redan den 4 april 1945 begärde minister Herman Johansson på USA:s stockholmsambasad (som lagat bakom en stor del av finansieringen av Wallenbergs räddningsaktion i Ungern) att State Department i Washington skulle hjälpa till i Moskva för att få svensken fri.

"NEJ, TACK!"

Fem dagar senare fick USA:s ambassadör i Moskva Averell Harriman iakttagit att kontakten med sin svenska kollega för att samordna en framtida i ryska UD för Wallenberg.

Amerikanerna hade annertidigen inte vilat på honom. Tre dagar därpå, den 12 april 1945, avbjöde minister Söderblom den amerikanska hjälpen.

"Legationen har inte anledning tro att de ryska myndigheterna inte gör allt som står i deras makt och legationen tänker lagas amerikansk inblandning".

Vad Söderblom alltså förklarade för UD i Stockholm var att enda anledningen till att "USA inte tidigare gjort någon hänvändelse till ryssarna om W" var att han själv avbjöjt en sådan "inblandning".

DET VAR FÖRSTA GÅNGEN SVENSKA MAN I MOSKVA SVARDE DEN FÖR SVUNNE KOLLEGAN.

Man har svårt att tro att Söderblom ensam fattat detta för Raoul Wallenberg fatala beslut utan någon motbehandling på bästa ort inom UD. Eller finns det ännu hemligstämplade telegram — eller telefonkontakter på denna ytterst viktiga punkt?

Vid Gustaf Adolfs torg sked UD samtidigt av verksamhet för att söka spåra den försvunne. Beskickningar över hela Europa drog sitt strå till stacken.

Men samtidigt var det ett faktum att Exzellenzerna kände hand lade sig över många nya frågor och försök till initiativ. Utrikesminister Östen Undén åstipplikt hade blivit en ockuperad lag för UD-männen. Reta inte ryssarna i onödan.

Så kom en ny chans för den fängslade

5 GÅNGER SVEK UD RAOUL Wallenberg

OSTEN UNDÉN. Alltjämrade på UD och mannen som sa nej till en bytestaff med ryssarna. Inte ens i samband med Wallenberg-fallet.

JOSEF STALIN. Diktatorn som levade ambassadör Söderblom att låta efterse Raoul Wallenberg. I själva verket satt denne då i en cell i Ljubljankämlingsläst bara några stenkast från Krent.

ALEXANDRA KOLLONTAY. Sovjetunionens ambassadör i Stockholm. Hon behållande ett av de svenska diplomatiska dokument som blev en del av utredningen.

ANDREJ VYSSINSKYJ. Sovjets utrikesminister som dokumenterade de egna ryska uppgifterna att Wallenberg tagits under beskydd av Röda armén. — Han finns inte i Sovjet.

Minister Söderblom fick, när han skulle lämna Moskva, en unik audiens hos Stalin.

I PAPPERSKORGEN

Jag kommer ihåg hur jag 1964 satt och lyssnade till Söderbloms skildring av det historiska ögonblicket. Men vad han då inte berättade — men som i dag blivit offentlig — är att han till Stalin framförde en privat reflexion på tal om Wallenberg, vars namn diktatorn kramat ned på en papperlapp. — Men personligen, sa Söderblom, är jag övertygad om att Wallenberg blev mördat i Budapest eller omkom genom en olycka.

Men behövde naturligtvis inte den gamle ryske revolutionären för att kasta namnlappen i papperskorpen så snart den rödblonnige svenske ministern beaktat ur rummet.

SA FÖR SVANN WALLENBERGS CHANS NR 2

Medan vår nye ambassadör i den ryska huvudstaden, Gunnar Häggblom, fanns på plats hände inte mycket.

Hans viktigaste insats — när det gäller Wallenberg-affären, blev faktiskt att han långa perioder lyfte med sin frånvaro i Moskva. Det är i dag klart att ryssarna uppfattade hans frånvaro som en protest mot deras totala tystnad kring Raoul Wallenberg.

Men Häggbloms "vikarie" — chargé d'affaires Ulf Barck-Holst — var desto aktivare.

Han drog sig inte för att ideligen göra "pömlanser" om sin försvunne kollega och planerade i o m att be-gåra personlig audiens hos Stalin.

Vid två av de möten han hade med biträdande ryske utrikesminister gjorde han en intressant uppgift.

En gång fick han in på fallet Wallenberg under mötet hur det gick i Sverige med fallen Granowski, Makarova och de fem belterna.

Vid ett tillfälle frågade Barck-Holst rent ut: — Förelärs du ett byte mot Wallenberg?

En förligen tystnad blev enda svaret. Man frågar inte så rakt på sak om såna delikata spösmål.

Den unge svenske diplomaten var inte överräddad av den halvkväda viken. Han visste — liksom de flesta på UD i Stockholm — att Schweiz i januari 1947 lyckats få fri sin chargé d'affaires i Budapest. Feller, som greps av ryssarna samma dag som Wal-

Chefen för NKVD (hemliga polisen) hade rent ut förklarat för schweizaren: — Vi har inget speciellt emot er. Men vi behöver er som ett lämpligt utbytesobjekt.

BYTESOBJEKT?

Schweiz uphövde avsyn för fem gripna ryssar och bytte dem mot sin diplomat. Var Raoul Wallenberg också avsedd som ett sånt bytesobjekt?

Optimismen steg inom UD, när Barck-Holst rapporterade om de diskreta ryska signalerna. Men den allierade Exzellenzen multrade till: "Vi ska inte bedriva människohandel".

Historieforskare får väl utreda varför ingen tänkte på den fängslade Wallenberg, när Sverige den 25/1 1946 till Sovjet utlämnade 146 belitiska legionärer — en "kalkylfärd i vår historia" — och den enda händelse som gjorde Östen Undén (enligt egen uttalo) sömnlös.

Men faktum kvarstår: Genom att man inte tillämpade den schweiziska lösningsen (som ryssarna inbjöd till) FÖRLORADE RAOUL WALLENBERG SIN TREJNE CHANS.

Den svenska "Östen"-politiken fortstälte och fördjupades när Häggblom efterträdde som ambassadör i Moskva av Rolf Schliman.

Vad gjorde han då för sin unge landman, som — skulle det senare visa sig — dvaldes i en cell bara några kilometer från svenska ambassaden?

Dokumentet talar: Redan innan Schliman i augusti 1947 stillastående fick lyssna på utrikesminister Vyssinskyjs skräcknagade historiska skildring, att Wallenberg inte fanns inom Sovjet, hade han blivit våldsam uttalo.

När Söderblom hade Guy von Dardel, Raouls halvbror, genom sina anberörande kontaktat till State Department att erbjuda Sverige sina tjänster när det gällde att få Wallenberg fri.

Som vi vet stupade det på Söderbloms av-böjande.

Nu kom Guy von Dardel igen. Och nu till USA:s utrikesminister Dean Acheson bakom framtiden.

Trots att Schliman väl kände till excellensen Undéns inställning telegraferade han till denne i Stockholm:

— Vi kan väl ändå inte köra tandem med amerikanerna i Wallenberg-fallet, protest-

Nytt sensationellt vittne i fallet Wallenberg

MEDFÅNGE I TRE ÅR BERÄTTA

Mannen som satt fängslad i cellen bredvid Wallenberg framträder för första gången för offentligheten

Riksdagsstenografernas pennor raspade snabbt över stenogramblocken, på pressläktaren gjorde ett stort uppbåd journalister sina anteckningar, åhörarläktaren var packad av folk. Det var den 22 maj i år, den dag utrikesminister Östen Undén valt att besvara en interpellation om UD:s åtgärder i fallet Raoul Wallenberg. Kontentan av Undéns tal var detta: Sverige kunde uträtta föga förrän man kunde »peka på något bestämt faktum som tyder på att Wallenberg funnits i livet på någon viss ort yid någon viss tidpunkt efter omhändertagandet.»

Nu finns detta nya faktum. Ett nytt vittne har framträtt, en italiensk diplomat som under kriget tjänstgjort i ett balkanland, där han blev arresterad av ryssarna. För endast några dagar sedan undertecknade han ett dokument, vari han intygar att han under flera år suttit fängslad i ett visst namngivet NKVD-fängelse i Moskva, och att Raoul Wallenberg befann sig i cellen intill hans. Under tre års tid lyckades

de båda fångarna meddela sig med varandra, och deras kontakt varade ända fram till 1948. Man vet alltså nu inte bara den exakta adressen på Wallenbergs fängelse, man vet också i vilken del av byggnaden han hölls fången — ja t. o. m. numret på hans cell.

Man känner också identiteten på flera av Wallenbergs cellkamrater och på dem som fanns i cellerna i närheten av hans — till största delen var det diplomater och funktionärer i olika länders utrikesrepresentation som under krigets slutskede tillfångatagits av den framträngande Röda Armén.

Av vittnesmålet framgår att Raoul Wallenberg under den första tiden i fängelset ideligen fördes till förhör. Detta skedde nästan alltid nattetid. När hans medfångar undrade varför han, som tillhörde ett land med vänskapliga diplomatiska relationer till Sovjet, hölls fången, svarade han att han inte kunde förstå ryssarnas motiv.

Wallenberg meddelad av ryssarna i januari 1948, då kontakten med honom bröts, var han vid god hälsa.

Den italienske diplomaten edligt ansvar upprepar han gett dels muntligen protokoll, som i översatt form. Hans namn har liksom v av diskretionsskäl hållas Originalintyget har till mentet och befinner sig terare Arne S. Lundberg

Protokollet, som är d i år, har följande lydels

Undertecknad, dr... härmed att jag under legation i — — av trupper den... den i diplomater fördes till M spärrad i NKVD-fängelse der fångenskapen i dett hålla ständig kontakt med Raoul Wallenberg, som h Denna kontakt varade fr början av 1948. Det finns lenbergs identitet på grun lysningar som denne gav i Undertecknad är bered ovanstående redogörelse i myndighet som helst...

Med detta dokument so svenska utrikesdepartemer en förnyad frågställning dan har från sedan utrike meddelade kunna inne b

...ve veniva rinchiuso nella prigio-
...arecchi anni. Durante la reclusione in
questa prigione egli riusciva a mantenersi in costante contatto
con il diplomatico svedese Raoul Wallenberg, rinchiuso in una cel-

la contigua alla sua, durante del 28 aprile 1948 fino alla mi-
...nel 1948. Non aveva alcun dubbio sull'identità di Raoul
Wallenberg, e la sua identità era confermata dalle stesse
parole di Raoul Wallenberg.

...e non aveva alcun dubbio sull'identità di Raoul Wallenberg,
e la sua identità era confermata dalle stesse parole di Raoul
Wallenberg.

SOVJET FRAMFÖR SITT UPPRIKTIGA BEKLAGA RAOUL WALLENBERG DOG I BERIAMINISTER FÅR SKULL

Dödförklarad av Sovjet

UD ej till fred med dödsbesked i fängelsearkiv

Raoul Wallenberg avled i en hjärtsjukdom i Ljubljankafängelset i Moskva natten till den 17 juli 1947, meddelades i ett memorandum som vice utrikesminister Gromyko på onsdagen överlämnade till ambassadör Rolf Sohlman i Moskva. Uppgiften om Wallenbergs död har under de ryska efterforskningarna påträffats i en fängelserapport ställd till den som Berias medbrottsling avrättade förre ministern för statens säkerhet, Abakumov. Skulden till Wallenbergs fängslande och till felaktiga uppgifter som tidigare lämnats läggs helt på Abakumov.

Medfångar

Förre kabinettssekreteraren Arne Lundberg förklarar — i samband med att svenska regeringen på torsdagen

Kamrat i cellen berättar

HUVUDVI

Från DN:s utsände medarbetare
BO JÄRBOG
LUDWIGSHAFEN, torsdag

Kronvittnet i Wallenberg-affären, Gustav Richter, satt 1945 i cell nr 123 i Ljubljankafängelset i Moskva. Den 31 januari på natten öppnades celldörren och en ny fånge släpptes in till Richter och hans cellkamrat, den österrikiske löjtnanten Scheuer. Fången var Raoul Wallenberg. De tre satt sedan tillsammans precis en månad. Den 1 mars kallades nämligen Richter till förhör och efter det inre-
tes han i en annan cell och såg inte till Wallenberg mera. Forts. sidan nitton, spalt ett

Raoul Wallenberg fotograferad en kort tid innan han greps av ryssarna i Budapest.

Wallenbergs mor: Raoul är inte död Vi ger ej upp hoppet

VI skall fortsätta att kämpa för Raouls frihet!

Det är svaret från fru Maj von Dardel. — Raoul Wallenbergs mor — på den ryska diktäckningen. Hon ger ingenting för det ryska beaktat. "Jag tror aldrig att Raoul är död. Jag vet att han lever."

På torsdagseftermiddagen under sittades fru von Dardel av UD om det ryska svaret, nu har hon lyssnat till Arne Lundbergs radiosko. Och hon vill inte säga mer än detta enda: Raoul kan inte vara död. Sedan är det för många människor som tränar på.

Hennes make, överdirektör Fredrik von Dardel, understyrker att de aldrig vill sluta hoppas att en gång åter ses Raoul Wallenberg.

Raoul Wallenbergs porträtt står på bordet i hallen, det är den välkända bilden som visar hans energiska profil. Allt de andra köpen man hade av honom som vuxen har man gett bort. "Och nu har vi ju inte på länge köpt ett sådant nytt porträtt."

Fru Maj von Dardel, Raoul Wallenbergs mor, som vägrar ge upp hoppet.

I pressande ryssförhör

RYKTE FICK EJ
FÖRAS VIDARE

I slutet av juli 1947 — blott någon vecka efter att Wallenberg, enligt de ryska uppgifterna, avled — kallades flera fångar som kunde väntas ha varit i kontakt med svensken eller ha vetskap om att han fängslats till förhör. Alla isolerades sedan från sina medfångar under flera månader eller flera år.

Det var en rysk manöver som man på svenskt håll nu betraktar som ett försök att effektivt mörklägga det faktum att en svensk diplomat inspärats i Sovjet, förhindra att ryktet spred sig till andra fångar.

Hur intensivt dessa förhör genomfördes framgår av vittnesmål av de frivilliga fångarna. Gustav Richter lämnar i UD:s vitbok en kortfattad redogörelse för hur han den 27 juli 1947 utsattes för förhör: i en intervju i dagens tidning ger han en mera detaljerad bild. Efter detta förhör hölls Richter i ensamcell ett halvt år.

Även fångar som suttit i samma cell som Langfelder — Wallenbergs chaufför och cellkamrat under månaderna i Ljubljankafängelset — togs i förhör under de sista dagarna i juli. De uppmanades att redogöra för vad Langfelder sagt om Wallenberg och klargöra om de själva vidarebefordrat dessa uppgifter. Även dessa fångar satt sedan under lång tid i ensamcell.

publicerade en diger aktsamling i frågan — att det även i fortsättningen blir nödvändigt att pröva alla existerande eller nya spår i Wallenbergaffären. Wallenbergkommittén förklarar kategoriskt att de ryska uppgifterna måste vara osanna.

Det digra svenska materialet — det fyller 80 dosier och är säkerligen UD:s största gkt — innehåller bl a vittnesmål från en tysk, Gustav Richter, som under en månad i början av 1945 delade cell med Raoul Wallenberg.

Senare vittnesmål från cellgrannar anses bevisa att han var vid liv ännu kring årsskiftet 1946—1947. De fångar som kunde känna till att Wallenberg var fängslad förhördes i juli 1947 och sattes sedan ett halvår framåt i isolerad cell. Se sidorna 8, 9 och 19.

Skrev brev till Stalin från cellen

Den fängne Raoul Wallenberg skrev från Lefortovskafängelset ett brev direkt adresserat till Stalin, berättar några av hans cellgrannar. Med knäckningar i cellväggen diskuterade han med bl a en tysk diplomat om hur den ryske diktatorn skulle tilltalas och man stannade inför den franska satsen "Monsieur le Président" och avslutade med en hövlighetsfras, "tillåt mig att uttrycka min utomordentliga högaktning".

Se sidan åtta, spalt tre

Kuppserie klaras upp

Ett par av männen bakom Emarsplan har tillsammans några ännu är på fri fot, de största våningskupperna i åren. Sammanlagt har de kontanter och värdepapper halv miljon.

HÅRD PENSIONSKRITIK